

PODRĘCZNIK WNIOSKODAWCY

JAK APLIKOWAĆ O ŚRODKI

PROGRAM

ŚRODOWISKO, ENERGIA I ZMIANY KLIMATU

OBSZAR PROGRAMOWY:

ŁAGODZENIE ZMIAN KLIMATU I ADAPTACJA DO ICH SKUTKÓW

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego
2014 – 2021

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
1.1. Wprowadzenie.....	4
1.2. Słownik podstawowych pojęć.....	4
2. Informacje ogólne o Programie	6
2.1. Cele Programu	6
2.2. System instytucjonalny i Partnerzy w Programie	6
2.3. Ramy Prawne i Dokumenty Programowe	8
2.4. Obszar programowy: Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków	8
3. Wnioskodawcy.....	10
4. Finansowanie Programu.....	11
4.1. Okres kwalifikowalności wydatków w projektach	11
4.2. Wartość projektu	11
4.3. Dofinansowanie	11
4.4. Wkład własny.....	11
4.5. Vat, jako koszt wnioskodawcy	13
5. Budżet projektu	13
5.1. Koszty kwalifikowane.....	13
5.1.1. Koszty bezpośrednie	15
5.1.2. Koszty pośrednie	16
5.1.3. Koszty zarządzania	17
5.2. Koszty niekwalifikowane.....	17
6. Rodzaje wspieranych projektów	18
6.1. Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach	18
6.2. Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków	24
7. Wskaźniki Programu	26
8. Projekty partnerskie.....	30
8.1. Projekty partnerskie z podmiotami polskimi	30
8.2. Projekty partnerskie z podmiotem z Państw-Darczyńców	31

9. Pomoc publiczna	31
10. Zamówienia publiczne	33
11. Analiza ryzyka	34
12. Nabór wniosków	34
12.1. Wniosek o dofinansowanie projektu	34
12.1.1. Złożenie wniosku o dofinansowanie projektu.....	35
12.1.2. Generator Wniosków o Dofinansowanie – GWD.....	35
12.2. Podpisanie Wniosku o dofinansowanie	35
12.2.1. Podpisywanie wniosku	40
12.2.2. Przekazywanie wniosku za pośrednictwem systemu ePUAP	41
13. Zasady oceny i wyboru wniosków.....	42
13.1. Ocena formalna	42
13.1.1 Kryteria oceny	42
13.1.2. Procedura odwoławcza od oceny formalnej.....	44
13.2. Ocena merytoryczna.....	44
13.2.1. Kryteria oceny merytorycznej I stopnia	45
13.2.2. Kryteria oceny merytorycznej II stopnia	46
13.2.2.1. Nabór: Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach	46
13.2.2.2. Nabór: Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków	54
13.2.3. Procedura odwoławcza od oceny merytorycznej.....	62
13.3. Wybór projektów do dofinansowania	62
13.4. Lista rezerwowa	63
14. Umowa w sprawie projektu	63
15. System płatności	64
16. Informacja i promocja	65
17. Trwałość projektu	66
18. Kontakt	66

1. Wstęp

1.1. Wprowadzenie

Niniejsza publikacja - PODRĘCZNIK WNIOSKODAWCY JAK APLIKOWAĆ O ŚRODKI, została stworzona na potrzeby potencjalnych wnioskodawców w celu przybliżenia informacji o Programie *Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu* oraz pomocy w przygotowaniu dokumentacji aplikacyjnej projektu.

1.2. Słownik podstawowych pojęć

Beneficjent	Podmiot prawa (kwalifikowalne typy wnioskodawców w ramach poszczególnych konkursów zostały wskazane w ogłoszeniach o naborach oraz w dalszej części niniejszego Podręcznika), który uzyskał pozytywną decyzję w sprawie dofinansowania projektu w ramach Programu i na którym spoczywa odpowiedzialność za zainicjowanie, przygotowanie i wdrożenie projektu. W przypadku niniejszego Programu Beneficjentem <u>nie może być</u> osoba fizyczna.
Biuro Mechanizmów Finansowych (BMF)	Biuro zarządzające Mechanizmem Finansowym EOG na lata 2014-2021. BMF, pod względem administracyjnym mieści się w strukturze Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, jest odpowiedzialne za bieżące wdrażanie Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 i pełni funkcję punktu kontaktowego dla funduszy EOG i norweskich.
Dofinansowanie projektu	Dofinansowanie przyznane Beneficjentowi przez Operatora Programu na wdrażanie projektu.
Instytucja Audytu (IA)	Krajowy podmiot publiczny funkcjonalnie niezależny od Krajowego Punktu Kontaktowego, Instytucji Certyfikującej i Operatora Programu, wyznaczony przez Państwo-Beneficjenta do celów weryfikacji skutecznego funkcjonowania systemu zarządzania i kontroli. W Polsce funkcję IA pełni Szef Krajowej Administracji Skarbowej, który swoje zadania wykonuje za pośrednictwem Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów i 16 Izb Administracji Skarbowej (zadania określone w art. 5.5 Regulacji).
Instytucja Certyfikująca (IC)	Krajowy podmiot publiczny funkcjonalnie niezależny od Instytucji Audytu i Operatora Programu, wyznaczony przez Państwo-Beneficjenta do celów poświadczania informacji finansowych. Rolę IC dla Programu pełni Departament Programów Pomocowych w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej (zadania określone w art. 5.4 Regulacji).
Instytucja ds. Nieprawidłowości (IN)	Instytucja ta jest odpowiedzialna za przygotowywanie i przedkładanie raportów o nieprawidłowościach. Rolę IN pełni Departament Certyfikacji i Desygnacji Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej (zadania określone w art. 12.3 Regulacji).
Komitet Współpracy	W skład Komitetu Współpracy wchodzi przedstawiciele Operatora i Partnerów programu z Państw-Darczyńców. Komitet Współpracy ustanawiany jest bezzwłocznie po wyznaczeniu Operatora Programu i doradza w kwestii przygotowania oraz wdrażania programu. Komitetowi Współpracy przewodniczy przedstawiciel Operatora Programu.
Komitet ds. Wyboru projektów	Operator Programu ustanawia Komitet ds. Wyboru Projektów, który rekomenduje projekty do finansowania w ramach Programu. W skład Komitetu ds. Wyboru Projektów z prawem głosu wchodzi przynajmniej trzy osoby wskazane przez Operatora Programu. Przedstawiciele Operatora pełnią funkcję Przewodniczącego oraz Sekretarza Komitetu bez prawa głosu. Przedstawiciele Partnerów Programu z Państw Darczyńców są członkami Komitetu bez prawa głosu. Do udziału w posiedzeniach Komitetu ds. Wyboru Projektów

	w charakterze obserwatorów zapraszani są przedstawiciele BMF, Ambasady Norwegii i Krajowego Punktu Kontaktowego.
Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK)	Krajowy podmiot publiczny wyznaczony przez Państwo-Beneficjenta, jako jednostka odpowiedzialna za osiągnięcie celów wytyczonych w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 oraz realizację Memorandum of Understanding. W Polsce rolę KPK pełni Departament Programów Pomocowych w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej (zadania określone w art. 5.3 Regulacji).
MF EOG 2014-2021	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021.
Operator Programu (OP)	Instytucja odpowiedzialna za wdrażanie i zarządzanie Programem, przyznająca dofinansowanie Wnioskodawcom na realizację projektów. W ramach Programu <i>Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu</i> funkcję Operatora pełni Ministerstwo Klimatu przy pomocy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (zadania określone w art. 5.6 Regulacji).
Państwa – Darczyńcy	Królestwo Norwegii, Republika Islandii, Księstwo Liechtensteinu.
Partner Programu	Podmiot publiczny lub prywatny, komercyjny lub niekomercyjny, jak również organizacje pozarządowe, aktywnie uczestniczący we wdrażaniu programu i skutecznie się do niego przyczyniający. Dla niniejszego Programu to podmioty z Państw-Darczyńców wskazane w Memorandum of Understanding jako Partnerzy do danego obszaru programowego w Polsce. Partnerzy Programu są zapraszani do doradzania w zakresie przygotowania i wdrażania Programu. Partnerami Programu <i>Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu</i> są: Norweska Agencja Środowiska (NEA), Norweska Dyrekcja ds. Zasobów Wodnych i Energii (NVE), Krajowa Agencja ds. Energii Islandii (OS).
Partner projektu	Każdy podmiot publiczny lub prywatny, komercyjny lub niekomercyjny, jak również organizacje pozarządowe, ustanowiony jako podmiot prawa w Państwach-Darczyńcach, Państwach-Beneficjentach lub w państwie spoza EOG, które ma wspólną granicę z danym Państwem-Beneficjentem, lub każda organizacja międzynarodowa, jej organ lub agencje, aktywnie zaangażowane i przyczyniające się do wdrażania Programu. W przypadku niniejszego Programu partnerem <u>nie może być</u> osoba fizyczna. Nawiązanie partnerstwa potwierdza umowa partnerska, list intencyjny bądź inny dokument potwierdzający współpracę.
Podręcznik	Podręcznik Wnioskodawcy, zawierający zbiór zasad, podstawowych pojęć i wytycznych oraz dobrych praktyk dla wnioskodawców.
Projekt	Spójna całość powiązanych ze sobą działań zmierzających do osiągnięcia zaplanowanego celu w ramach określonego budżetu, posiadająca zaplanowane z góry początek i koniec. Zakres i ramy projektu muszą być zgodne z ogłoszeniami o naborach wniosków.
Regulacje	Regulacje w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021.
Wnioskodawca	Podmiot ubiegający się o dofinansowanie w ramach Programu (po otrzymaniu dofinansowania występujący, jako Beneficjent). Katalog podmiotów, które mogą ubiegać się o dofinansowanie w ramach niniejszego Programu, został wskazany w ogłoszeniach o naborach.

Wniosek	Formularz wniosku o dofinansowanie dla projektu w ramach Programu <i>Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu</i> wraz z załącznikami, składany przez Wnioskodawcę w celu uzyskania dofinansowania w ramach Programu.

2. Informacje ogólne o Programie

Program *Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu* powstał na mocy Memorandum of Understanding (MoU) – międzyrządowej umowy, dotyczącej wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) na lata 2014–2021, zawartej pomiędzy Islandią, Księstwem Liechtensteinu i Królestwem Norwegii a Rzeczpospolitą Polską. Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy (czyli tzw. Fundusze norweskie i EOG) są formą bezzwrotnej pomocy zagranicznej przyznanej przez Islandię, Norwegię i Liechtenstein nowym członkom Unii Europejskiej (UE) – kilkunastu państwom Europy Środkowej i Południowej oraz krajom bałtyckim. Fundusze te są związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej oraz z jednoczesnym wejściem naszego kraju do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, który tworzą państwa UE oraz Islandia, Liechtenstein i Norwegia. W zamian za udzielaną pomoc finansową, Państwa-Darczyńcy korzystają z dostępu do rynku wewnętrznego UE mimo, że nie są jej członkami.

2.1. Cele Programu

Fundusze norweskie i EOG realizują dwa główne cele:

- przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz
- wzmacnianie stosunków dwustronnych pomiędzy Państwami-Darczyńcami a Państwem Beneficjentem.

Celem Programu *Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu* jest łagodzenie zmian klimatycznych i zmniejszenie wrażliwości na zmiany klimatu. Cel Programu będzie realizowany poprzez 3 obszary programowe:

- Środowisko naturalne i ekosystemy,
- łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków,
- Energia odnawialna, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne.

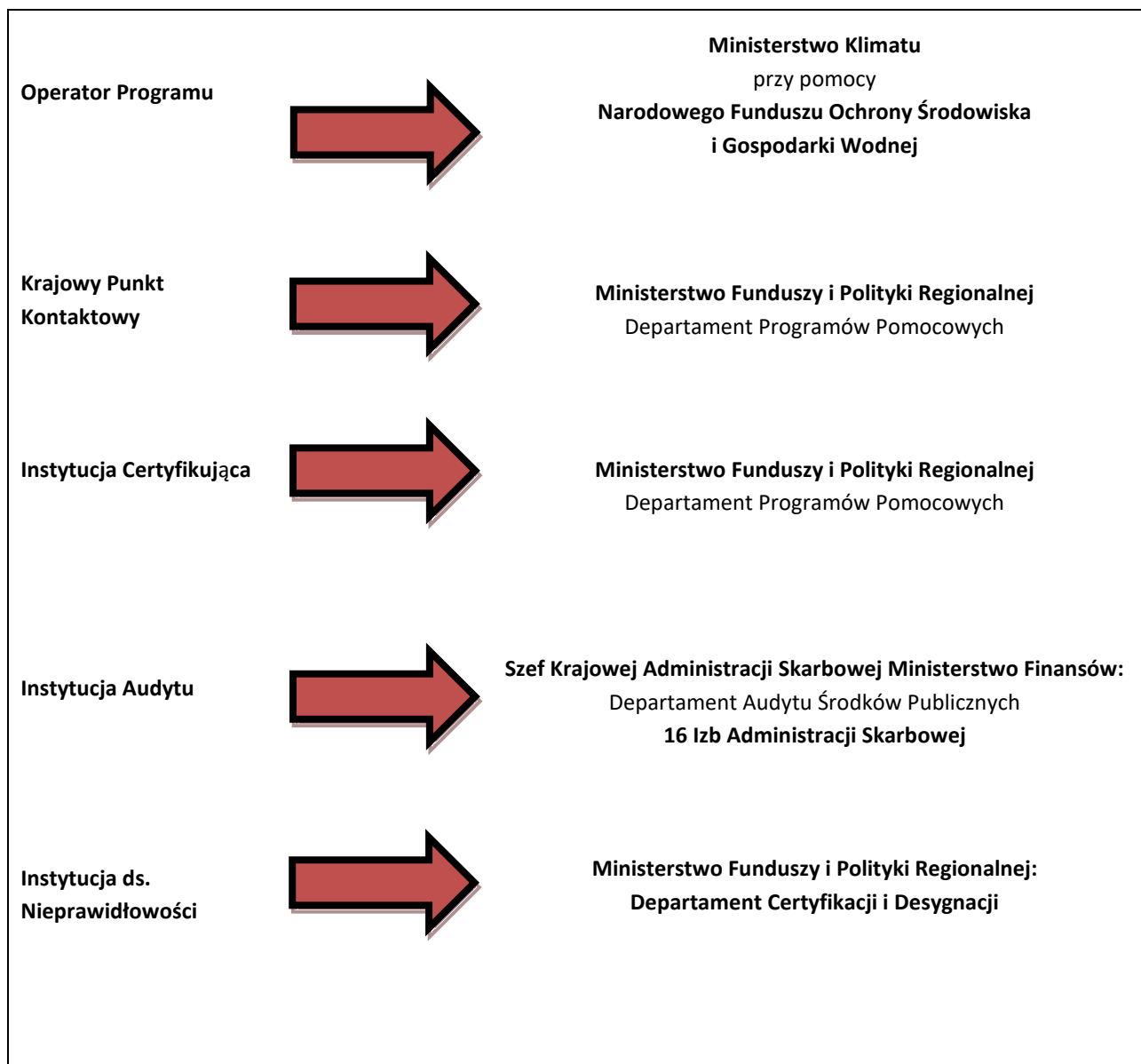
Wsparcie w ramach Programu ukierunkowane jest przede wszystkim na działania związane z poprawą jakości powietrza (w tym rozwijanie lokalnych systemów ciepłowniczych oraz kogeneracji), termomodernizacją szkół, zwiększeniem produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w tym energii geotermalnej oraz energii z małych elektrowni wodnych, a także z przeciwdziałaniem zmianom klimatu czy poprawą stanu środowiska naturalnego i ochroną przyrody (w tym przeciwdziałaniem rozprzestrzenianiu inwazyjnych gatunków obcych).

Fundusze zostaną przeznaczone również na wsparcie pilotażowych przedsięwzięć z zakresu gospodarki w obiegu zamkniętym i energetycznego wykorzystania biomasy.

2.2. System instytucjonalny i Partnerzy w Programie

W systemie zarządzania i wdrażania Programu Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu uczestniczą następujące instytucje:

- Operator Programu
- Krajowy Punkt Kontaktowy
- Instytucja Certyfikująca
- Instytucja Audytu
- Instytucja ds. Nieprawidłowości

Partnerzy Programu z Państw-Darczyńców

- **Norweska Agencja Środowiska (NEA)**
Agencja podlegająca Norweskiemu Ministerstwu Klimatu i Środowiska odgrywa kluczową rolę w zarządzaniu przyrodą i kontrolą zanieczyszczeń, a także w łagodzeniu zmian klimatu i przystosowaniu się do nich. Zadaniem agencji jest monitorowanie stanu środowiska, przekazywanie informacji związanych ze środowiskiem, nadzorowanie i kierowanie władzami regionalnymi i gminnymi, współpraca z władzami odpowiednich sektorów w tym doradztwo eksperckie.
- **Norweska Dyrekcja ds. Zasobów Wodnych i Energii (NVE)**
Dyrekcja podlegająca Norweskiemu Ministerstwu Ropy Naftowej i Energii, której zadaniem jest zapewnienie zintegrowanego i przyjaznego dla środowiska zarządzania zasobami wodnymi kraju, promowanie efektywnych rynków energii i opłacalnych systemów energetycznych oraz działanie na rzecz osiągnięcia bardziej efektywnego zużycia energii.
- **Krajowa Agencja ds. Energii Islandii (OS)**
Agencja rządowa podlegająca islandzkiemu Ministerstwu Przemysłu, Energii i Turystyki. Jej głównym zadaniem jest doradzanie rządowi Islandii w kwestiach związanych z energią i pokrewnymi tematami,

promowanie i zlecenie badań energetycznych oraz zarządzanie rozwojem i eksploatacją zasobów energetycznych. Instytucja odegrała kluczową rolę we wdrażaniu polityki rządu w zakresie poszukiwania i rozwoju zasobów geotermalnych, a także w doradzaniu społecznościom, firmom, osobom fizycznym i zagranicznym rządów w ich wykorzystaniu. W ciągu ostatnich dziesięcioleci stymulowała i wzmacniała międzynarodową współpracę w zakresie wykorzystania energii geotermalnej poprzez wymianę informacji i doświadczeń na całym świecie.

2.3. Ramy Prawne i Dokumenty Programowe

- [Umowa w sprawie Programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” z dnia 7.02.2020 r.;](#)
- [Memorandum of Understanding w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 z dnia 20.12.2017 r.;](#)
- [Regulacje w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021;](#)
- [Wytyczne dotyczące informacji i promocji: Komunikacja i identyfikacja wizualna fundusze EOG i fundusze norweskie 2014-2021;](#)
- [Wytyczne ws. procedury wyboru projektów konkursowych w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014-2021;](#)
- [Wytyczne w zakresie udzielania zamówień w ramach Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021;](#)
- Inne wytyczne przyjęte przez Komitet Mechanizmów Finansowych lub Krajowy Punkt Kontaktowy regulujące wykonywanie zadań związanych z wdrażaniem Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021, opublikowane na stronie <https://www.eog.gov.pl/>.

2.4. Obszar programowy: Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków

Program *Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu* obejmuje trzy obszary programowe - patrz pkt. 2.1. Cele programu.

Niniejszy podręcznik dotyczy obszaru programowego: Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków.

Postępujące od połowy XX wieku zmiany klimatu stanowią coraz większe zagrożenie dla zrównoważonego rozwoju zarówno dzisiejszych, jak i przyszłych pokoleń.

W Polsce w ostatnich latach przejawami tego zjawiska są przede wszystkim: wzrost średniej rocznej temperatury powietrza, zmiana struktury opadów atmosferycznych, wzrost liczby zjawisk ekstremalnych oraz susze. Wzrasta liczba dowodów na to, że ekstremalne zjawiska pogodowe i klimatyczne w Europie stają się coraz częstsze. Oczekuje się, że zmiany klimatu w przyszłości będą miały podobną tendencję, natomiast konsekwencje związane ze skutkami zmian klimatu ulegną znacznej intensyfikacji.

Dotyczy to przede wszystkim polskich miast, które zamieszkuje około 23,3 mln osób, co stanowi ponad 60% populacji kraju. Miasta i obszary zurbanizowane można traktować, jako obszary szczególnie wrażliwe na zmiany klimatu oraz narażone na gwałtowne zjawiska atmosferyczne i anomalie pogodowe, do których zaliczyć można powodzie i podtopienia, gwałtowne burze, miejskie wyspy ciepła, smog, inwersje termiczne, zaburzenia cyrkulacji powietrza oraz susze sprzyjające deficytowi wody.

W obliczu rosnących zagrożeń związanych ze zmianami klimatu, zgodnie z zaleceniami oraz zobowiązaniami wynikającymi zarówno z międzynarodowych, jak i polskich dokumentów strategicznych (np. SPA 2020)¹, istnieje potrzeba wspierania inwestycji w przyjazne dla środowiska rozwiązania technologiczne i infrastrukturę, które pomogą ograniczyć emisje gazów cieplarnianych i zwiększać odporność na zmiany klimatu.

---

¹ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 - <https://klimada.mos.gov.pl/wp-content/uploads/2013/11/SPA-2020.pdf>

Obszar Programu Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków odpowiada na powyższe problemy. Koncentruje się na wspieraniu działań zarówno w zakresie adaptacji (przystosowania do skutków zmian klimatu) jak również mitygacji (łagodzenia zmian klimatu, tj. redukcji przyczyn globalnego ocieplenia, czyli gazów cieplarnianych). Ponieważ działania mitygacyjne i adaptacyjne w wielu przypadkach są ze sobą powiązane, niektóre działania wdrażane w ramach realizacji Programu, np. zielona infrastruktura, będą dotyczyły zarówno łagodzenia zmian klimatu, jak i dostosowania się do ich skutków.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Działania adaptacyjne: działania skupiające się na przystosowaniu do skutków zmian klimatu.

Działania mitygacyjne: działania, których celem jest łagodzenie zmian klimatu, tj. redukcja przyczyn globalnego ocieplenia, czyli gazów cieplarnianych.

Równoległe z działaniami adaptacyjnymi oraz mitygacyjnymi, obejmującymi inwestycje w zakresie m.in. zielono - niebieskiej infrastruktury w miastach/szkołach, wsparcie w ramach tego obszaru programowego obejmie realizację działań edukacyjno- informacyjnych.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Zielona infrastruktura: to strategicznie zaplanowana sieć obszarów naturalnych i półnaturalnych z innymi elementami środowiskowymi, zaprojektowana i zarządzana w sposób mający zapewnić szeroką gamę usług ekosystemowych. Obejmuje ona obszary zielone (lub niebieskie w przypadku ekosystemów wodnych) oraz inne elementy fizyczne obszarów lądowych (w tym przybrzeżnych) oraz morskich. Na lądzie zielona infrastruktura jest obecna na obszarach wiejskich i w środowisku miejskim. Dodatkowo zielona infrastruktura może odgrywać zasadniczą rolę w procesie adaptacji, gdyż zapewnia ona niezbędne w ekstremalnych warunkach klimatycznych zasoby, które mogą być wykorzystywane dla celów społecznych i gospodarczych. Przyczynia się ona na przykład do poprawy możliwości składowania dwutlenku węgla i wody w glebie oraz do retencji wody w systemach naturalnych, łagodząc w ten sposób skutki suszy i zapobiegając powodziom, erozji gleby i pustyńnieniu.

Zielono-niebieska infrastruktura: to sieć przyrodniczych powiązań, która wpływa korzystnie zarówno na warunki życia w mieście, jak i funkcjonowanie w nim środowiska przyrodniczego. Obejmuje ona tereny zieleni, tj. parki, skwery, zieleńce, zieleń przyuliczną, zielone dachy i ściany oraz zasoby wodne, tj. rzeki, strumyki, rowy, jeziora i zbiorniki, tereny podmokłe oraz rozwiązania służące zagospodarowaniu wód opadowych. Dodatkowo zgodnie z [Podręcznikiem adaptacji dla miast](#) za zieloną infrastrukturę rozumie się działania związane z instalacją roślin w mieście, tj. zielone dachy, zielone ściany oraz tereny zielone. Natomiast za niebieską infrastrukturę przyjęto system gospodarowania wodą, tj. retencja wodna, drenaż, renaturyzacja cieków wodnych oraz renaturyzacja zbiorników wodnych.

Realizacja programu w obszarze łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków przyczyni się między innymi do:

- ograniczenia emisji gazów cieplarnianych na poziomie lokalnym;
- zwiększenia powierzchni terenów zieleni w miastach (parków, zieleńców itp.);
- rozwoju małej retencji w miastach;
- minimalizacji miejskich „wysp ciepła”;
- podniesienia świadomości społecznej w zakresie zmian klimatu i sposobów na wzmocnienie odporności na jego negatywne skutki ze szczególnym uwzględnieniem miast/ szkół.

Celem głównym obszaru programowego Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków jest zwiększona zdolność lokalnych społeczności do ograniczania emisji i adaptacji do zmian klimatu. Osiągnięcie ww. celu możliwe będzie poprzez realizację 3 naborów oraz projektu predefiniowanego (pozakonkursowego):

1. Realizacja inwestycji zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach: nabór wesprze wdrażanie dokumentów strategicznych nt. łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków. Wnioskodawcy mogą ubiegać się o fundusze na środki mające na celu zwiększenie odporności na zmiany klimatu, w tym rewitalizację i tworzenie terenów zieleni oraz lepsze gospodarowanie wodą, np. poprzez retencję wody oraz środki mające na celu zmniejszenie emisji np. w transporcie lub innych sektorach. Obowiązkowym elementem projektów będą także działania edukacyjne i uświadamiające.
2. Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków: nabór wesprze wysiłki szkół na rzecz poszerzenia wiedzy uczniów, nauczycieli, rodziców, społeczności lokalnej na temat zmian klimatu, w tym wdrożenie na terenie szkoły/ kampusu działań adaptacyjnych i mitygacyjnych.
3. Wzmocnienie realizacji gospodarki o obiegu zamkniętym: nabór wesprze między innymi działania zgodne z polską „Mapą drogową gospodarki o obiegu zamkniętym”, w tym zrównoważoną produkcję przemysłową, zrównoważoną konsumpcję i biogospodarkę. *Szczegółowe informacje nt. ww. naboru dostępne będą w późniejszym terminie, razem z ogłoszeniem o naborze dot. GOZ.*
4. Projekt predefiniowany (pozakonkursowy) „Wzmocnienie oceny depozycji atmosferycznej w Polsce na podstawie norweskich doświadczeń” realizowany przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

3. Wnioskodawcy

- W ramach naboru:
  - Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach o dofinansowanie wniosków mogą ubiegać się następujące podmioty:
    - a) jednostki samorządu terytorialnego o liczbie mieszkańców poniżej 90 tys.² (oraz ich związki, działające w ich imieniu jednostki organizacyjne oraz podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych takich jednostek samorządu terytorialnego);
    - b) organizacje pozarządowe zgodnie z definicją zawartą w art. 1.6 n) Regulacji³ w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021.

W ramach tego naboru można ubiegać się o dofinansowanie wyłącznie zadań realizowanych na terenie jednostek samorządu terytorialnego o liczbie mieszkańców poniżej 90 tys.

- W ramach naboru:
  - Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków

o dofinansowanie w ramach naboru wniosków może ubiegać się każdy podmiot zgodnie z art. 7.2.1 Regulacji w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021.

Warunek uczestnictwa w naborze: wnioskodawca lub partner musi być podmiotem zarządzającym publiczną lub niepubliczną szkołą podstawową lub ponadpodstawową.

---

² Weryfikacja kwalifikowalności Wnioskodawcy oraz liczba mieszkańców (poniżej 90 tys.) o której mowa powyżej, zostanie przeprowadzona na etapie oceny formalnej na podstawie danych zawartych w Roczniku Demograficznym 2019 GUS.

³ Organizacje pozarządowe rozumiane jako wolontariackie organizacje non - profit ustanowione jako podmioty prawa krajowego, unijnego lub międzynarodowego o celach niekomercyjnych, niezależne od władz lokalnych, regionalnych i centralnych, podmiotów publicznych, partii politycznych i podmiotów gospodarczych. Instytucje religijne i partie polityczne nie są uznawane za organizacje pozarządowe.

Weryfikacja niezależności, o której mowa w definicji powyżej, zostanie przeprowadzona na etapie oceny formalnej na podstawie danych zawartych w KRS, statucie i innych informacji, w tym dostępnych na stronie internetowej Wnioskodawcy.

4. Finansowanie Programu

4.1. Okres kwalifikowalności wydatków w projektach

Koszty ponoszone w ramach projektu są kwalifikowalne od dnia podjęcia decyzji o przyznaniu dofinansowania projektu przez Operatora Programu (Ministerstwo Klimatu) do 30 kwietnia 2024 r.

4.2. Wartość projektu

Minimalna oraz maksymalna kwota dofinansowania jest różna w zależności od rodzaju naboru wniosków o dofinansowanie:

- W ramach naboru:
  - Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach

Minimalna kwota dofinansowania to 500 000 EUR, tj. 2 157 950,00 PLN⁴,

Maksymalna kwota dofinansowania to 2 300 000 EUR, tj. 9 926 570,00 PLN⁵.

- W ramach naboru:
  - Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków

Minimalna kwota dofinansowania to 200 000 EUR, tj. 863 180,00 PLN⁶,

Maksymalna kwota dofinansowania to 800 000 EUR, tj. 3 452 720,00 PLN⁷.

4.3 Dofinansowanie

W ramach obszaru programowego łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków środki będą przekazywane Beneficjentom w formie dotacji bezzwrotnej.

Poziom dofinansowania ze środków Programu jest różny w zależności od rodzaju naboru wniosków o dofinansowanie:

- do **85%** całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu z uwzględnieniem zasad pomocy publicznej dla projektów złożonych w ramach naboru:
  - Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach
- do **100%** całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu z uwzględnieniem zasad pomocy publicznej dla projektów złożonych w ramach naboru:
  - Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków

4.4 Wkład własny

Wnioskodawca musi zapewnić w budżecie projektu wkład własny w wysokości nie mniejszej niż różnica między całkowitymi kosztami kwalifikowalnymi projektu a kwotą wnioskowanego dofinansowania.

Przykład:

W projekcie, którego całkowity koszt kwalifikowalny wynosi 1 000 000 PLN, a procent dofinansowania 85 %:

---

⁴ Kwota w PLN jest orientacyjna. Dotacja zostanie przyznana w EUR, ale środki zostaną wypłacone w PLN, zgodnie z miesięcznym rachunkowym kursem wymiany walut Komisji Europejskiej w euro (EUR / PLN) za miesiąc, w którym nastąpi wypłata środków.

⁵ Jak wyżej

⁶ Jak wyżej

⁷ Jak wyżej

- kwota dofinansowania wynosi 850 000 PLN
- kwota wkładu własnego Wnioskodawcy wynosi 150 000 PLN.

Wkład własny wnoszony jest co do zasady w postaci pieniężnej, np. środki własne, wkład finansowy Partnera projektu, pożyczka zaciągnięta przez wnioskodawcę (preferencyjna, umarzalna) lub inna dotacja pozyskana na uzupełnienie wkładu własnego wnioskodawcy.

Wyjątkiem od zasady pieniężnego wkładu własnego są projekty, w których Beneficjentem jest organizacja pozarządowa. W tym przypadku dopuszczalny jest wkład rzeczowy **w postaci wolontariatu**, który może stanowić do 50% wkładu własnego wymaganego dla projektu w ramach Programu.

Przykład:

W projekcie, którego całkowity koszt kwalifikowalny wynosi 800 000 PLN, a procent dofinansowania 85 %:

- kwota dofinansowania wynosi 680 000 PLN;
- kwota wkładu własnego Wnioskodawcy wynosi 120 000 PLN, z czego:
  - wkład rzeczowy w postaci wolontariatu może wynieść do 60 000 PLN;
  - wkład własny w postaci pieniężnej stanowiący uzupełnienie różnicy między wymaganą kwotą wkładu własnego a wkładem rzeczowym wniesionym w postaci wolontariatu.

W omawianym przykładzie:

- jeżeli wkład własny w postaci wolontariatu wynosi 60 000 PLN, to wkład w postaci pieniężnej wynosi 60 000 PLN;
- jeżeli wkład własny w postaci wolontariatu wynosi 40 000 PLN, to wkład w postaci pieniężnej wynosi 80 000 PLN.

Wkład rzeczowy w postaci wolontariatu

- musi być uwzględniony w budżecie projektu,
- może być wniesiony wyłącznie przez Beneficjenta i/lub Partnera/Partnerów, o ile jest on organizacją pozarządową,
- musi być możliwy do zidentyfikowania i zweryfikowania – praca wolontariuszy powinna być rejestrowana za pomocą kart czasu pracy lub w inny sposób pozwalający na rejestrację czasu pracy oraz poparta dowodami wykonania pracy.

Wolontariuszem może być pracownik zatrudniony przez Beneficjenta lub Partnera na umowę o wolontariat.

Wartość wkładu rzeczowego w postaci wolontariatu jest wyliczana przez wnioskodawcę z uwzględnieniem:

- ilości czasu przepracowanego dobrowolnie i nieodpłatnie na rzecz projektu, wyrażonego w liczbie godzin oraz
- standardowej stawki godzinowej i dziennej za dany rodzaj wykonywanej pracy zgodnie ze stawkami zwyczajowo wypłaconymi za taką pracę.

W związku z dużym zróżnicowaniem rodzajów prac możliwych do wykonywania przez wolontariusza w projekcie, wielkość zaproponowanych przez wnioskodawcę stawek za poszczególne prace zostanie

zweryfikowana przez ekspertów na etapie oceny merytorycznej wniosku o dofinansowanie. Zaakceptowana wysokość ww. stawek zostanie zapisana w umowie w sprawie projektu.

4.5 VAT jako koszt wnioskodawcy

Podatek VAT stanowi koszt projektu, ale nie jest kosztem kwalifikowalnym, jeżeli Wnioskodawca ma możliwość jego odliczenia. Odwrotnie, tzn. w przypadku, gdy Wnioskodawca nie ma możliwości odliczenia podatku VAT, stanowi on koszt przedsięwzięcia i jest kosztem kwalifikowalnym. Powyższe zasady dotyczą również partnera projektu.

W sytuacji gdy Wnioskodawca nie ma możliwości odliczenia podatku VAT, a partner ma taką możliwość, wówczas podatek VAT będzie kwalifikowalny w projekcie dla wnioskodawcy, a niekwalifikowalny dla partnera. Wypełniając wniosek o dofinansowanie Wnioskodawca zaznacza, czy podatek VAT jest faktycznie i ostatecznie przez niego ponoszony. Wskazując odpowiedź TAK, Wnioskodawca oświadcza, że NIE MA prawnej możliwości odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego w jakiegokolwiek części, zgodnie z przepisami ustawy o podatku od towarów i usług. Wskazując odpowiedź NIE, Wnioskodawca oświadcza, że MA prawną możliwość odliczenia podatku naliczonego od podatku należnego w jakiegokolwiek części, zgodnie z przepisami ustawy o podatku od towarów i usług.

O braku kwalifikowalności VAT w projekcie przesądza sama możliwość odliczenia go przez wnioskodawcę lub/i partnera, niezależnie od tego, czy faktycznie do odliczenia dojdzie.

Wnioskodawca oświadcza, że podatek od wartości dodanej (VAT) stanowi koszt inwestycji/zadania i nie może zostać odliczony od podatku należnego w rozliczeniu składanym do Urzędu Skarbowego.

Podatek VAT powinien być ujęty w koszcie całkowitym projektu jako osobna pozycja. Należy pamiętać o rozróżnieniu pomiędzy całkowitym kosztem a kosztem kwalifikowalnym projektu. W sytuacji kiedy Beneficjent nie ma możliwości odzyskania podatku VAT, powinien on być uwzględniony w kosztach kwalifikowalnych projektu. Jeżeli Wnioskodawca ma możliwość żądania zwrotu lub odliczenia podatku VAT - nie jest kosztem kwalifikowalnym, powinien zostać wskazany jako koszt niekwalifikowalny projektu.

Powyższe zasady analogicznie odnoszą się do partnera projektu. W przypadku, gdy partner projektu nie ma możliwości odliczenia podatku VAT, powinien potwierdzić ten fakt, składając odpowiednie oświadczenie. Oświadczenie to wnioskodawca załącza do wniosku o dofinansowanie jako dodatkowy załącznik.

5. Budżet projektu

5.1. Koszty kwalifikowane

Za wydatki kwalifikowalne w ramach projektów uznane będą koszty faktycznie poniesione w ramach projektu, spełniające poniższe kryteria zgodnie z art. 8.2 Regulacji:

- a) zostały poniesione (zapłacone) między pierwszym a ostatnim dniem kwalifikowalności, zgodnie z ramami czasowymi określonymi w umowie w sprawie projektu;
- b) mają związek z przedmiotem umowy w sprawie projektu i są wskazane w szczegółowym budżecie projektu;
- c) są proporcjonalne i niezbędne do wdrożenia projektu;
- d) muszą być wykorzystane wyłącznie na realizację celów projektu i jego oczekiwanego rezultatu/oczekiwanych rezultatów w sposób zgodny z zasadami gospodarności, skuteczności i efektywności;
- e) są możliwe do zidentyfikowania i zweryfikowania, w szczególności poprzez wprowadzenie do ewidencji księgowej Beneficjenta lub/i Partnera projektu, oraz ustalone zgodnie z obowiązującymi standardami rachunkowości kraju, w którym siedzibę ma Beneficjent i/lub Partner projektu, a także zgodne z ogólnie przyjętymi zasadami rachunkowości;
- f) są zgodne z wymogami obowiązującego prawodawstwa podatkowego i socjalnego.

➤ **Udokumentowanie poniesienia wydatku i ewidencja rachunkowa**

Wydatki uznaje się za poniesione, gdy koszt został zafakturowany, zapłacony, a przedmiot dostarczony (w przypadku towarów) lub wykonany (w przypadku usług i robót). Na zasadzie wyjątku, koszty, w odniesieniu do których faktury zostały wystawione w ostatnim miesiącu kwalifikowalności wydatków, są również uważane za poniesione w okresie kwalifikowalności, o ile zostały zapłacone w terminie 30 dni od ostatniego dnia kwalifikowalności wydatków. Koszty ogólne i amortyzacja sprzętu uznane są za poniesione w chwili ich zaksięgowania przez Beneficjenta i/lub Partnera projektu.

Wewnętrzne procedury Beneficjenta w zakresie rachunkowości i audytu powinny umożliwiać bezpośrednie powiązanie wydatków i przychodów zadeklarowanych w odniesieniu do projektu z odpowiednimi sprawozdaniami rachunkowymi i dokumentami uzupełniającymi.

➤ **Zakup sprzętu**

W przypadku zakupu nowego sprzętu⁸ za koszty kwalifikowalne można uznać wyłącznie część amortyzacji odpowiadającą czasowi trwania projektu oraz stopniowi faktycznego wykorzystania na potrzeby projektu zgodnie z art. 8.2 ust. 4 Regulacji.

Całkowita cena zakupu sprzętu może być kwalifikowana (w drodze wyjątku od reguły zawartej w art. 8.2 ust. 4) tylko w sytuacji, gdy OP stwierdzi, że sprzęt stanowi integralny i niezbędny element umożliwiający osiągnięcie celów projektu.

W przypadku, gdy kwalifikowana jest całkowita cena zakupu sprzętu, Beneficjent zgodnie z art. 8.3 ust.2 Regulacji:

- musi być właścicielem sprzętu przez okres co najmniej 5 lat po zakończeniu projektu i będzie korzystał z tego sprzętu w celu realizacji celów projektu przez ten sam okres;
- odpowiednio ubezpieczył sprzęt na wypadek straty, takiej jak pożar, kradzież czy inne wypadki zwykle podlegające ubezpieczeniu, zarówno w czasie realizacji projektu, jak i co najmniej 5 lat po jego zakończeniu;
- przez co najmniej 5 lat od zakończenia projektu przeznaczył odpowiednie środki na utrzymanie sprzętu.

W umowie w sprawie projektu należy wskazać konkretne sposoby wywiązania się z tych zobowiązań. Operator Programu może zwolnić Beneficjenta z wywiązania się z tych zobowiązań w odniesieniu do jakiegokolwiek wyrażnie wskazanego sprzętu w przypadku, gdy Operator Programu – uwzględniając wszystkie istotne okoliczności – uzna, że ciągłe korzystanie z tego sprzętu na potrzeby realizacji celów ogólnych projektu nie miałyby żadnego ekonomicznego uzasadnienia.

➤ **Zakup nieruchomości i gruntu jako element projektów MF EOG**

Zgodnie z zapisami art. 8.6 Regulacji w sprawie wdrażania Mechanizmu MF EOG 2014-2021:

1. Koszty zakupu nieruchomości i gruntów niezabudowanych mogą być kwalifikowalne, jeżeli spełnione zostały następujące warunki:

- a) istnieje bezpośredni związek między nabyciem nieruchomości a celami projektu;
- b) zakup nieruchomości i/lub gruntu nie może stanowić więcej niż 10% całkowitych wydatków kwalifikowanych projektu;

---

⁸ Zakup sprzętu używanego nie jest kwalifikowalny.

- c) przed zakupem należy uzyskać świadectwo od niezależnego, wykwalifikowanego rzeczoznawcy lub właściwego organu urzędowego potwierdzające, że cena zakupu nie przekracza wartości rynkowej oraz że nieruchomość jest wolna od wszelkich zobowiązań w postaci kredytów hipotecznych i innych zobowiązań, w szczególności w odniesieniu do szkód związanych z zanieczyszczeniem. W przypadku zakupu nieruchomości świadectwo musi potwierdzać, że dana budowa jest zgodna z przepisami krajowymi, lub określać, co nie jest zgodne z przepisami krajowymi, ale w ramach projektu ma zostać skorygowane przez Beneficjenta;
- d) nieruchomość i/lub grunt powinny zostać wykorzystane do celów projektu i przez okres wskazany w decyzji o przyznaniu dofinansowania dla projektu. Przed zakończeniem projektu prawo własności musi być przekazane Beneficjentowi lub osobom w sposób wyraźny określonym przez Beneficjenta we wniosku aplikacyjnym jako odbiorcy nieruchomości i/lub gruntu. Nieruchomości i/lub gruntów nie można sprzedawać, wynajmować lub wykorzystać jako zastawu hipotecznego przez pięć lat od zakończenia projektu lub dłużej, jeśli tak określono w umowie w sprawie projektu. KMF może zrezygnować z tego ograniczenia, jeśli mogłoby to doprowadzić do nieuzasadnionych obciążeń dla Beneficjenta;
- e) nieruchomości i/lub grunt mogą być wykorzystywane tylko zgodnie z celami projektu. W szczególności budynki mogą być użyte do celów administracji publicznej tylko wtedy, gdy takie użytkowanie jest zgodne z celem projektu;
- f) przed zakupem Operator Programu wyrazi wprost zgodę na nabycie nieruchomości i/lub gruntu albo w umowie w sprawie projektu albo na drodze późniejszej decyzji.

2. Nieruchomość oznacza budynki zbudowane lub w trakcie budowy oraz odpowiednie prawa do gruntu, na których są one zbudowane.

3. Ograniczenia określone w pkt. 1 d) stosuje się również do budynków budowanych, rekonstruowanych lub remontowanych ze środków Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021.

4. Ograniczenie hipoteczne, o którym mowa w pkt. 1 d), nie ma zastosowania do hipoteki ustanowionej na rzecz Operatora Programu lub Krajowego Punktu Kontaktowego, jeśli jej celem jest wyłącznie zapewnienie zgodności z wymienionym ustępem.

5. Kwalifikowalne mogą być wydatki na przygotowanie miejsca i budowę, które są niezbędne dla wdrażania projektu.

6. Koszty nabycia nieruchomości i/lub gruntu będącego już bezpośrednio lub pośrednio własnością Beneficjenta lub nabycie nieruchomości i/lub gruntów będących bezpośrednio lub pośrednio własnością Partnera projektu lub administracji publicznej nie są kwalifikowalne. W żadnym przypadku nieruchomości i/lub grunty nie mogą być zakupione w celach spekulacyjnych. Nieruchomości i/lub grunty nie mogą być przedmiotem dofinansowania krajowego lub ze strony zewnętrznego darczyńcy w ciągu ostatnich 10 lat, gdyż mogłoby to potencjalnie przyczynić się do podwójnego finansowania.

5.1.1. Koszty bezpośrednie

Koszty bezpośrednie to, zgodnie z art. 8.3.1. Regulacji, wydatki wskazane przez Beneficjenta i/lub Partnera projektu, zgodnie z ich zasadami rachunkowości i zwyczajowymi przepisami wewnętrznymi, jako konkretne wydatki bezpośrednio związane z wdrażaniem projektu, które mogą być bezpośrednio zaksięgowane dla tego projektu. W szczególności, jako koszty bezpośrednie kwalifikowalne są koszty z listy poniżej.

1. Koszty personelu przydzielonego do projektu – rzeczywiste wynagrodzenia, składki na ubezpieczenia społeczne i inne koszty ustawowe wchodzące w skład wynagrodzeń (pod warunkiem, że jest to zgodne ze standardowymi zasadami wynagradzania obowiązującymi Wnioskodawcą i Partnera projektu). Odpowiednie koszty wynagrodzeń pracowników administracji krajowej są kwalifikowalne pod warunkiem, że mają związek z kosztami działań, których dana jednostka administracji publicznej nie wykonywałaby, jeśli dany projekt nie byłby realizowany.

2. Koszty podróży i diet personelu zaangażowanego we wdrażanie projektu, pod warunkiem, że są zgodne ze zwyczajowymi praktykami Wnioskodawcy i Partnera projektu w zakresie kosztów podróży i nie przekraczają krajowych stawek.
3. Koszty nowego sprzętu, zgodnie z warunkami określonymi w pkt 5.1 niniejszego Podręcznika, ustęp: zakup sprzętu.

Za wydatek kwalifikowalny można uznać wyłącznie część amortyzacji odpowiadającą okresowi trwania projektu oraz stopniowi faktycznego wykorzystania sprzętu do celów projektu, za wyjątkiem sytuacji, gdy Operator stwierdzi, że sprzęt stanowi integralny i niezbędny element umożliwiający osiągnięcie celów projektu, kwalifikowalna może być całkowita cena zakupu tego sprzętu.

4. Zakup gruntów i nieruchomości zgodnie z warunkami określonymi w pkt 5.1 niniejszego Podręcznika Koszty kwalifikowane, ustęp: Zakup nieruchomości i gruntu jako element projektów MF EOG;
5. Koszty materiałów eksploatacyjnych i dostaw, pod warunkiem, że są możliwe do zidentyfikowania i są przypisane do projektu.
6. Koszty wynikające z innych umów zawartych przez wnioskodawcę na potrzeby realizacji projektu, pod warunkiem zapewnienia zgodności z obowiązującymi przepisami dotyczącymi zamówień publicznych oraz z Regulacjami.
7. Koszty wynikające bezpośrednio z wymogów nałożonych przez umowę w sprawie projektu – np. rozpowszechnianie informacji, ewaluacja wybranych działań, audyty, tłumaczenia, powielanie (kopiowanie), w tym koszty innych usług finansowych (zwłaszcza koszty gwarancji finansowych).

Poziom kosztów bezpośrednich działań edukacyjno – promocyjnych przewidzianych w projekcie powinien odpowiadać stawkom kosztów jednostkowych określonych w Tabeli standaryzowanych kosztów jednostkowych dla działań edukacyjno – promocyjnych w ramach Programu *Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu* Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021 zamieszczonej jako załącznik do ogłoszenia o naborze.

5.1.2. Koszty pośrednie

Koszty pośrednie to wszystkie kwalifikowane koszty, które nie mogą być precyzyjnie wskazane przez Wnioskodawcę i/lub Partnera projektu jako bezpośrednio związane z projektem, ale które można wskazać i uzasadnić w ramach systemu rachunkowości jako poniesione bezpośrednio w związku z bezpośrednimi kosztami kwalifikowanymi projektu. Nie mogą one obejmować żadnych bezpośrednich kosztów kwalifikowanych.

Pośrednie koszty projektu reprezentują proporcjonalną część kosztów ogólnych Beneficjenta lub Partnera projektu.

Koszty pośrednie projektu mogą być wyliczone przez Wnioskodawców oraz Partnerów projektu metodą ryczałtu w wysokości do 25% całkowitych bezpośrednich kosztów kwalifikowanych z wyłączeniem bezpośrednich kosztów kwalifikowanych przeznaczonych na podwykonawstwo i kosztów zasobów udostępnionych przez strony trzecie, których nie wykorzystuje się na terenie Beneficjenta lub Partnera projektu, zgodnie z art. 8.5 Regulacji ust. 1 lit. b).

WAŻNE:

Kalkulacja kosztów pośrednich musi zostać wykonana zgodnie ze Szczegółowymi wytycznymi odnośnie kosztów pośrednich i bezpośrednich wraz z przykładami wliczeń kosztów pośrednich znajdującymi się w dokumencie **Metodyka kalkulacji kosztów pośrednich**, który stanowi załącznik do ogłoszenia o naborze.

Kalkulacja kosztów pośrednich oraz przyjęte w niej podstawy do wliczeń i stawka ryczałtu nie mogą ulec zmianie na etapie realizacji projektu.

Kalkulację kosztów pośrednich wykonaną przez wnioskodawcę należy załączyć do wniosku o dofinansowanie w formie załącznika (jeśli dotyczy).

W przypadku, gdy dofinansowanie stanowi pomoc publiczną, inną niż pomoc de minimis, koszty pośrednie nie będą zaliczane do kosztów stanowiących podstawę do ustalenia dopuszczalnej kwoty pomocy.

5.1.3. Koszty zarządzania

Koszty zarządzania projektem to koszty bezpośrednio związane z planowaniem działań w projekcie i nadzorowaniem prawidłowej i terminowej ich realizacji, a także planowaniem i zarządzaniem budżetem projektu.

Dla określenia kwalifikowalności kosztów zarządzania na poziomie projektu poprzez analogię stosowane będą Wytyczne Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju w sprawie kosztów zarządzania dla Operatorów Programów w ramach MF EOG 2014-2021 i Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021.

Odpowiednie koszty wynagrodzeń pracowników są kwalifikowalne wyłącznie w zakresie, w którym odnoszą się do kosztów działań, które nie byłyby przeprowadzone, gdyby nie podjęto się wdrażania danego projektu.

Wytyczne regulują rozdział kosztów pośrednich i bezpośrednich zatrudnionych w projekcie pracowników. Charakter zadań powierzonych do wykonania osobom zatrudnionym w projekcie oraz czas poświęcony na ich wykonanie mają istotny wpływ na to czy koszt wynagrodzenia danego pracownika będzie kosztem bezpośrednim czy pośrednim.

Koszt pośredni to: wynagrodzenia personelu obsługowego projektu (obsługa kadrowa, księgowo, administracyjna). Do zdefiniowania kosztów pośrednich stosuje się zasady z pkt 5.1.2 niniejszego Podręcznika.

Koszt bezpośredni to: wynagrodzenie koordynatora/kierownika projektu lub innej osoby mającej za zadanie koordynowanie lub zarządzanie projektem lub innego personelu bezpośrednio zaangażowanego w zarządzanie projektem i jego rozliczanie, o ile jego zatrudnienie jest niezbędne dla realizacji projektu. Linią demarkacyjną oddzielającą koszty bezpośrednie od pośrednich wyznacza sam Wnioskodawca/Beneficjent poprzez poprawne i rzetelne przygotowanie kalkulacji kosztów pośrednich będącej obowiązkowym załącznikiem do wniosku o dofinansowanie. W tym załączniku Wnioskodawca/Beneficjent dokładnie definiuje, co stanowi koszt pośredni, a co bezpośredni w jego projekcie.

5.2. Koszty niekwalifikowane

Poniższe wydatki nie są uznawane za kwalifikowalne:

- a) odsetki od zadłużenia, obsługa zadłużenia i opłaty za opóźnienie płatności;
- b) opłaty za transakcje finansowe i inne koszty czysto finansowe, z wyjątkiem kosztów związanych z rachunkami wymaganymi przez KMF, Krajowy Punkt Kontaktowy lub obowiązujące prawo oraz kosztów usług finansowych nałożonych przez umowę w sprawie projektu;
- c) rezerwy na straty lub potencjalne przyszłe zobowiązania;
- d) straty spowodowane różnicami kursowymi;
- e) VAT możliwy do odzyskania – szczegółowe informacje na ten temat zawarto w punkcie 4.5 Podręcznika;
- f) koszty pokryte z innych źródeł;
- g) grzywny, kary i koszty postępowania sądowego, z wyjątkiem postępowań, które stanowią element integralny i konieczny dla osiągnięcia rezultatów projektu;
- h) wydatki niepotrzebne lub nierozważne;
- i) zakup używanego sprzętu;
- j) wkład rzeczowy, w tym w postaci pracy wolontariatu (wyjątek stanowią organizacje pozarządowe, w przypadku których 50% wartości wkładu własnego może stanowić wkład rzeczowy w postaci wolontariatu);
- k) różnice kursowe.

Ponadto kosztami niekwalifikowanymi w ramach projektu są wszelkie koszty związane z realizacją projektu lecz poniesione przez wnioskodawcę przed wydaniem decyzji o dofinansowaniu, w tym m.in. koszty związane z przygotowaniem inwestycji i dokumentacji wniosku o dofinansowanie.

Kosztem niekwalifikowalnym są także wszelkie prace związane z zagospodarowaniem odpadów powstałych w wyniku realizacji projektu. Beneficjenci zostaną zobowiązani w umowie w sprawie projektu do

zagospodarowania wszystkich materiałów, w tym odpadów powstałych w wyniku realizacji robót budowlanych w ramach projektu. Obowiązkiem Beneficjentów będzie zapewnienie, że zostaną one zagospodarowane w sposób przyjazny środowisku (ponownie użyte, przetworzone, unieszkodliwione lub magazynowane) zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym prawa ochrony środowiska.

6. Rodzaje wspieranych projektów

W obszarze programowym Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków przewiduje się realizację projektów zgłaszanych przez wnioskodawców w ramach naboru:

6.1 Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach

Realizacja projektów przyczyni się do wzmocnienia odporności miast na negatywne skutki zmian klimatu, podniesienia świadomości społecznej w zakresie zmian klimatu, a także do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych na poziomie lokalnych społeczności.

Zakres przedmiotowy projektów polegać może na realizacji działań związanych z:

- a) zwiększeniem powierzchni terenów zieleni w miastach (tzw. zielonej infrastruktury) wspomagających procesy napowietrzania miast oraz promujących zielone korytarze i zapobiegających fragmentacji miast, a także poprawiających funkcje ekosystemów i ich usług oraz zwiększających powierzchnie biologicznie czynne w miastach;
- b) przechwytywaniem i zagospodarowaniem wód opadowych w miejscu ich powstania lub bliskiej okolicy tzw. zielono-niebieska infrastruktura promująca sieć naturalnych i półnaturalnych rozwiązań zwiększających retencję, w tym małą retencję wodną oraz ograniczająca lokalne podtopienia i zmniejszająca ryzyko powodzi;
- c) zmniejszeniem efektu miejskiej „wyspy ciepła”⁹ oraz poprawą mikroklimatu w mieście poprzez zwiększenie powierzchni terenów zieleni i poprawę systemu gospodarowania wodą, wpływających na obniżenie temperatury oraz zmniejszenie zużycia energii w budynkach, np. poprzez wykorzystanie zebranej wody deszczowej do nawadniania zielonych dachów i ścian;
- d) likwidacją zasklepień lub uszczelnień gruntu poprzez stosowanie powierzchni przepuszczalnych dla wody;
- e) przeciwdziałaniem zagrożeniom wynikającym z powodzi, suszy, łagodzeniem skutków fal upałów i efektu miejskiej „wyspy ciepła” w miastach, realizacją działań ograniczających zagrożenia na obszarach miejskich powstałych wskutek ekstremalnych zjawisk pogodowych;
- f) zmniejszeniem emisji gazów cieplarnianych poprzez transformację w kierunku np. elektromobilności, rozwoju zrównoważonych środków transportu, zwiększenia roli miast w ograniczaniu marnotrawienia żywności.

Aktywnościom wskazanym powyżej muszą towarzyszyć działania edukacyjne i zwiększające świadomość, mające na celu zmianę zachowań na bardziej przyjazne dla klimatu.

---

⁹ Miejska wyspa ciepła jest wynikiem zaburzeń spowodowanych przez sztuczne powierzchnie (asfalt, beton, pokrycia dachowe itp.) w procesach wymiany energii między ziemią a atmosferą. Ponadto wzmacnia ją rosnąca temperatura, która sprzyja stresowi cieplnemu, stagnacji powietrza nad miastem, wzrostowi stężenia zanieczyszczeń powietrza, w tym zawieszonych cząstek stałych i smogu. W przypadku wyższych temperatur można oczekiwać, że doprowadzi to do wzrostu zużycia energii do chłodzenia budynków, co było przedmiotem badań w innych krajach.

Warunkiem realizacji projektu będzie zgodność planu adaptacji z „Podręcznikiem adaptacji dla miast – wytycznymi do przygotowania Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu”¹⁰.

Dopuszcza się możliwość kwalifikowania działań wynikających z innych niż Miejski plan adaptacji do zmian klimatu dokumentów strategicznych¹¹, zgodnych z celem ogłoszenia o naborze.

Projekty kwalifikujące się do dofinansowania muszą mieć kompleksowy charakter tzn. uwzględniać działania adaptacyjne, mitygacyjne i działania edukacyjno – informacyjne oraz wskazywać ich wzajemne powiązanie. Kompleksowość projektu zostanie zweryfikowana w procesie jego oceny.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Działania z zakresu adaptacji obejmują m.in.:

- działania z zakresu zielonej infrastruktury związane z rewitalizacją/stworzeniem systemu zieleni miejskiej oraz ze zwiększeniem powierzchni biologicznie czynnej, przykłady działań podano w tabeli poniżej
- działania z zakresu niebieskiej infrastruktury dotyczące systemu gospodarowania wodą, przykłady działań podano w tabeli poniżej

Działania z zakresu mitygacji obejmują m.in.:

- promowanie elektromobilności, w tym ustanawianie punktów ładowania (preferuje się, aby punkty ładowania zasilane były przez energię pochodzącą z OZE), stymulowanie udostępniania samochodów, promowanie jazdy na rowerze jako alternatywy dla samochodów, zwiększanie efektywności energetycznej i /lub udział odnawialnych źródeł energii wykorzystywanych do oświetlenia ulic, zwiększanie liczby drzew przy ulicach /szlakach komunikacyjnych, wprowadzanie zielonych ścian, w tym systemy nawadniania, promowanie zrównoważonej konsumpcji, zrównoważony rozwój miasta itp.
- działania z zakresu zielonej infrastruktury związane z rewitalizacją/stworzeniem systemu zieleni miejskiej oraz ze zwiększeniem powierzchni biologicznie czynnej w mieście, przykłady działań podano w tabeli poniżej

Działania edukacyjno – informacyjne: działania mające na celu poszerzenie wiedzy społeczeństwa na temat zmian klimatu m.in. za pośrednictwem kampanii w mediach tradycyjnych i Internecie, działań aktywizujących społeczność np. imprez edukacyjnych, konkursów, oraz poprzez kształcenie i przekaz wiedzy w formie edukacji profilowanej np. konferencje, szkolenia i warsztaty, opracowanie i wydanie interaktywnych pomocy dydaktycznych.

Tabela nr. 1 „Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach - zakres przedmiotowy projektów”.

Działania z zakresu zielonej infrastruktury – związane z rewitalizacją/stworzeniem systemu zieleni miejskiej oraz ze zwiększeniem powierzchni biologicznie czynnej w mieście:	Działania z zakresu niebieskiej infrastruktury – dotyczące systemu gospodarowania wodą:
Zakładanie zielonych dachów - dachy budynków	Wprowadzenie małej retencji wodnej (systemy

¹⁰ Dokument przygotowany w ramach projektu pn. "Wytyczne do przygotowania miejskiej strategii adaptacyjnej", realizowanego na zlecenie Ministerstwa Środowiska w 2014 r., zaopiniowanego przez JASPERS (Joint Assistance to Support Projects in European Regions), <http://44mpa.pl/podrecznik-do-adaptacji/>

¹¹ Np. Program Ograniczenia Niskiej Emisji (PONE), Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN), Plan Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe, Program Ochrony Powietrza (POP), Program Ochrony Środowiska.

pokryte roślinnością	retencyjne, infiltracyjno-retencyjne, infiltracyjne oraz sedimentacyjno- infiltracyjne). • budowa niecek infiltracyjnych, studni chłonnych • budowa nawierzchni przepuszczalnych • budowa zbiorników podziemnych i naziemnych na wodę opadową, otwartych lub zamkniętych, • budowa zbiorników infiltracyjno – sedimentacyjnych, systemów sedimentacyjnych i biofiltracyjnych, • budowa stawów (zbiorników) mokrych i suchych - zasilanych w okresie deszczów • budowa zbiorników retencyjnych w systemie cieków lokalnych, w tym zbiorników retencyjnych otwartych związanych z systemem kanalizacji deszczowej, • budowa niecek, niecek chłonnych, zbiorników chłonnych • budowa ogrodów deszczowych • budowa rowów infiltracyjnych, rowów trawiastych, muld, rigoli
Zakładanie zielonych ścian - ogrody wertykalne, ściany budynków pokryte roślinnością	Wprowadzenie drenażu - elementy, których zadaniem jest odwadnianie/odprowadzanie nadmiaru wody deszczowej w celu zretencjonowania i wykorzystania w niedalekiej okolicy
Tworzenie/ rewitalizacja terenów zieleni, przywrócenie właściwego stanu obszarów zdegradowanych z uwzględnieniem funkcji rekreacyjnej - niezabudowane tereny miejskie pokryte roślinnością,	Renaturalizacja cieków wodnych - otwartych elementów wodnych w krajobrazie miasta z wodą płynącą, np. rzek, strumieni
Wprowadzanie elementów zazieleniających obszary zabudowane - zielone podwórka, parki kieszonkowe, podwórce miejskie, zielen przyuliczna, zielone przystanki, pocket-wetlands w pasach zieleni ulicznej, zielone korytarze „pergole” nad chodnikami	Renaturalizacja zbiorników wodnych - otwartych elementów wodnych w krajobrazie miasta z wodą stojącą, np. oczek wodnych, zbiorników wód deszczowych o różnych funkcjach, w tym o charakterze rekreacyjnym
Tworzenie obszarów bioretencji	

Kwalifikowane będą m.in. następujące działania, bezpośrednio powiązane funkcjonalnie¹²/uzupełniające realizację działań adaptacyjnych/ mitygujących/ informacyjno-edukacyjnych:

¹² Powiązane funkcjonalnie tzn. spełniające wiele funkcji np.: przeciwpowodziowa, łagodząca skutki suszy, społeczna, zdrowotna, przyrodnicza, krajobrazowa i/ lub dostarczające szereg usług ekosystemowych np. podstawowa, zaopatrująca, regulująca, kulturowa

- wprowadzenie elementów zazieleniających tereny zabudowane (np. zielone podwórko, park kieszonkowy, zielony dach, zielony przystanek) wraz z rozwiązaniami zwiększającymi retencję wody opadowej na terenach miejskich, (np. ogród deszczowy, oczko wodne, studnia chłonna);
- zakup gruntu przy tworzeniu/rewitalizacji terenów zieleni;
- drenaż i systemy rozsączające połączone z systemem zagospodarowania wody opadowej na miejscu oraz jako uzupełnienie realizowanych działań z zakresu zielono-niebieskiej infrastruktury, w tym na boisku sportowym, szkolnym;
- zakładanie, urządzenie, odtwarzanie oraz pielęgnacja zieleni w pasach drogowych odpornych na zjawiska klimatyczne i dostosowanych do ekstremalnych warunków wraz z rozwiązaniami zwiększającymi retencję wody opadowej;
- wprowadzenie rozwiązań retencjonowania wody na terenach zieleni o powierzchni odpornej na tymczasowe zalewanie wodą (który może być zagospodarowany jako infrastruktura rekreacyjna – np. skate park, plac wodny – wymagane potwierdzenie, że teren jest zalewany tymczasowo w trakcie deszczów nawalnych, lokalnych podtopień);
- budowa otwartych zbiorników retencyjnych w systemie cieków lokalnych powiązanych z zieloną infrastrukturą,
- budowa zbiorników podziemnych i naziemnych na wodę opadową, otwartych lub zamkniętych, przy czym zbiorniki zamknięte/podziemne będą kwalifikowane tylko w przypadku wykorzystania na miejscu gromadzonej tam wody opadowej, w szczególności na cele związane z rozwojem zieleni;
- uzupełnienie tworzonych terenów zieleni o rozwiązania energooszczędne z wykorzystaniem OZE,
- poprawa świadomości społecznej na temat zmian klimatu i sposobów na ich przeciwdziałanie i przystosowanie do ich skutków, ekstremalnych zjawisk pogodowych, skutków fal upałów oraz działań profilaktycznych ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i osób starszych (m.in. poprzez kampanie, lekcje, warsztaty);
- działania informacyjno - edukacyjne w zakresie zmian klimatu oraz działania mające na celu łagodzenie zmian klimatu i adaptację do ich skutków, ochronę powietrza, oszczędne gospodarowanie zasobami wodnymi oraz energią, ochronę różnorodności biologicznej, przeciwdziałanie marnotrawstwu żywności;
- wykorzystanie w terenach zieleni obiektów i systemów wodnych w celu łagodzenia skutków zmian klimatu (np. oczka wodne, kurtyny wodne, fontanny, stawy, strumienie);
- tworzenie systemu nawadniania wykorzystującego wodę opadową do podlewania zieleni;
- tworzenie systemu zielono-niebieskiej infrastruktury w mieście stanowiącego korytarze ekologiczne i kliny napowietrzające;
- wymiana nawierzchni nieprzepuszczalnych na przepuszczalne oraz wykorzystanie na terenach zieleni wyłącznie nawierzchni przepuszczalnych oraz materiałów naturalnych (kamień, drewno itp.);
- zagospodarowanie zieleni oraz zielono-niebieskiej infrastruktury w sposób sprzyjający aktywizacji społeczności lokalnej w celu edukacji ekologicznej, np. poprzez stworzenie ścieżek i obiektów edukacyjnych, ogrodów i upraw ekologicznych, zielonych forów publicznych;
- tworzenie nowych terenów zieleni i zielono-niebieskiej infrastruktury oraz przebudowa istniejących w celu łagodzenia skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz sprzyjających bioróżnorodności poprzez: budowanie piętrowego układu roślinności, zróżnicowanie gatunkowe, wykorzystanie roślin stanowiących bazę pokarmową oraz schronienie dla zwierząt, wykorzystanie i pielęgnacja starodrzewu, możliwie ekstensywna pielęgnacja zieleni, zakładanie łąk kwietnych, wykorzystanie rodzimych gatunków roślin dostosowanych do siedliska oraz niestosowanie gatunków inwazyjnych.

Nie będą kwalifikowane m.in. następujące działania:

- termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej¹³;

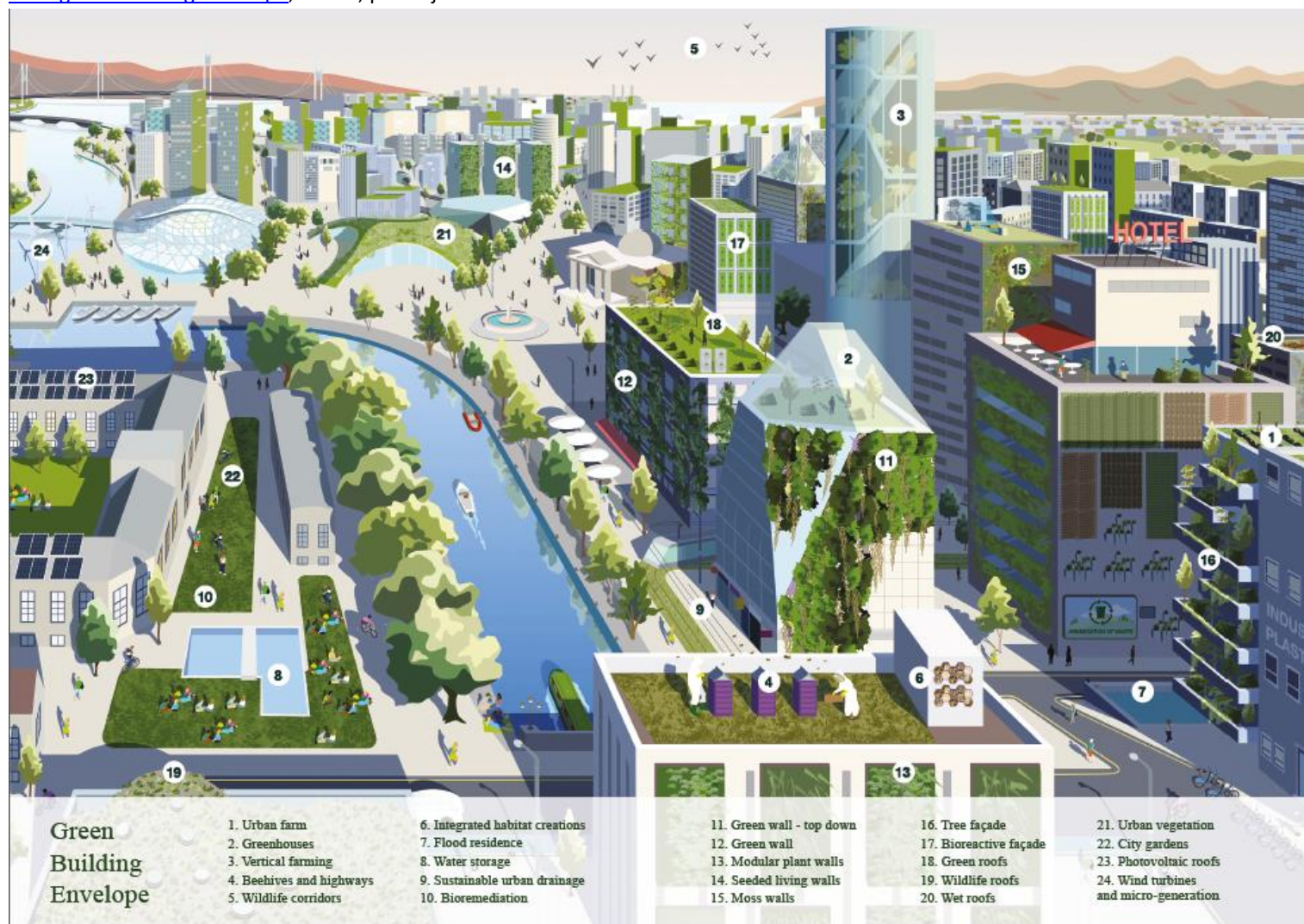
---

¹³ Termomodernizacja budynków szkolnych będzie dofinansowywana w ramach konkursu „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach szkolnych”, realizowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021

- wynagrodzenie kosztów osobowych innych niż związane z zarządzaniem projektem oraz z realizacją działań edukacyjno- informacyjnych;
- instalacja / wymiana murawy boiska sportowego, szkolnego z wyjątkiem rozszczelnienia gruntu, tj. zamiana „szarego” tj. sztucznej powierzchni nieprzepuszczalnej np. betonu na „zielone”, tj. murawę naturalną; nie będzie kwalifikowana sztuczna murawa; wymagane będzie potwierdzenie utrzymania trwałości oraz zagospodarowanie wody opadowej na miejscu, a także wykazanie, że boisko będzie po przeprowadzeniu inwestycji nadal spełniało swoje dotychczasowe funkcje;
- kanalizacja deszczowa w rozumieniu rurociągów kanalizacji deszczowej zamkniętej, przy czym dopuszcza się finansowanie działań na otwartych systemach kanalizacji deszczowej, w tym rowach i kanałach otwartych, o ile spełnią cele analizowanego typu projektów;
- budowa zbiorników retencyjnych zamkniętych/podziemnych, jeżeli nie przewiduje się wykorzystania na miejscu gromadzonej w nich wody opadowej;
- opracowanie i/lub wdrożenie systemu monitoringu zagrożeń i systemu wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami;
- zakup specjalistycznego sprzętu do zabezpieczania przed skutkami zagrożeń lub usuwania skutków zagrożeń;
- przygotowanie dokumentacji strategicznej (plany, strategie dotyczące kwestii adaptacyjnych/ mitygacyjnych, rewitalizacji parku itp.);
- budowa/ odbudowa/ konserwacja urządzeń przeciwpowodziowych, tj. system melioracyjny, wały przeciwpowodziowe;
- modele hydrauliczne dla zlewni;
- zakup taboru np. autobusów elektrycznych;
- budowy i/lub przebudowy infrastruktury sportowej, turystycznej i przestrzeni publicznych bez powiązania z działaniami adaptacyjnymi i mitygacyjnymi.

WAŻNE:

Wnioskodawco, zachęcamy do zapoznania się z przykładowymi publikacjami w zakresie m.in. zielonej i niebieskiej infrastruktury, gdzie można znaleźć szereg praktycznych rozwiązań zastosowanych w kraju i za granicą, które mogą okazać się inspiracją w przygotowaniu projektu aplikacyjnego i wyborze działań/ inwestycji z ww. zakresu, np.: <https://www.arup.com/perspectives/publications/research/section/cities-alive-green-building-envelope>, str. 29, poniżej

PL:

- <https://www.teraz-srodowisko.pl/media/pdf/aktualnosci/1576-Blekitne-aspekty-zielonej-infrastruktury.pdf>
- http://www.arturowek.pl/userfiles/file/Wagner%20%20in_%202015.pdf
- http://www.arturowek.pl/userfiles/file/poradnik_woda_w_miescie.pdf
- <https://docplayer.pl/51666690-Przyklady-dzialan-realizowanych-w-polsce-w-ramach-adaptacji-do-zmian-klimatu-dobre-praktyki-czesc-3.html>
- <https://sendimir.org.pl/publikacje/broszury-instrukcyjne-dot-zwiekszenia-retencji-krajobrazowej/>
- <https://www.mwik.bydgoszcz.pl/index.php/component/attachments/download/445>
- <https://www.wroclaw.pl/srodowisko/katalog-dobrych-praktyk-deszcz-trzeba-zatrzymac1>
- <https://www.wroclaw.pl/srodowisko/files/dokumenty/26836/katalog-dobrych-praktyk-zlap-deszcz.pdf>
- https://sendimir.org.pl/wp-content/uploads/2019/08/ZRZ3_str_91-110.pdf

ENG:

- https://www.zu.de/lehrstuehle/soziooekonomik/assets/pdf/Ramboll_Woerlen-et-al_BGI_Final-Report_small-1.pdf
- <https://www.climate-kic.org/wp-content/uploads/2018/03/BGDGuide.pdf>
- <https://ramboll.com/-/media/files/rgr/documents/markets/water/m/making-cities-liveable.pdf?la=en>
- <https://canalrivertrust.org.uk/media/original/10961-jessica-bowles-manchester-city-council.pdf>
- <https://www.ukgbc.org/wp-content/uploads/2017/09/Demystifying-Green-Infrastructure-report-FINAL.pdf>
- <https://www.gov.scot/publications/green-infrastructure-design-placemaking/>
- https://www.water.vic.gov.au/_data/assets/pdf_file/0029/89606/Green-blue-Infrastructure-Guidelines-Feb17.pdf
- <http://www.livablecitiesforum.com/wp-content/uploads/2014/04/Winkelman-Blue-Green-and-Grey-Infrastructure-Sep-18-2017final.pdf>

6.2. Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków

Realizacja projektów przyczyni się do wzmocnienia odporności na terenie szkoły/ kampusu szkolnego na negatywne skutki zmian klimatu, podniesienia świadomości uczniów w zakresie zmian klimatu, a także do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych na poziomie lokalnych społeczności.

Zakres przedmiotowy projektów polegać może na realizacji działań:

1) adaptacyjnych i mitygacyjnych związanych m.in. z:

wprowadzeniem małej retencji wodnej i zagospodarowaniem wód opadowych	w tym budowa niecek infiltracyjnych, studni chłonnych, budowa nawierzchni przepuszczalnych, budowa zbiorników podziemnych i naziemnych na wodę opadową, budowa zbiorników infiltracyjno – sedymentacyjnych, budowa stawów mokrych i suchych - zasilanych w okresie deszczów, budowa niecek chłonnych, rowów infiltracyjnych budowa ogrodów deszczowych, muld retencyjnych, skrzynek retencyjno- rozsączających, drenaż i systemy rozsączające, w tym na boisku sportowym, szkolnym
renaturalizacją cieków i zbiorników wodnych, z uwzględnieniem tworzenia obszarów bioretencji	w tym renaturalizacja otwartych elementów wodnych w krajobrazie z wodą stojącą, np. oczek wodnych, z wodą płynącą np. rzeki, strumienie, z wykorzystaniem mieszanki traw, różnych typów roślinności, materiałów skalnych tworząc obszary bioretencji
zakładaniem zielonych ścian, dachów	dachy budynków pokryte roślinnością, w tym ogrody wertykalne, ściany budynków pokryte roślinnością
tworzeniem terenów zieleni, wprowadzaniem elementów zazieleniających obszary zabudowane, w tym rewitalizacją terenów zdegradowanych	w tym zielone podwórka, parki kieszonkowe, nasadzenia odpowiednich nieinwazyjnych roślin pod względem wymagań wodnych i miejsc nasadzeń, sadzenie drzew owocowych, usunięcie gatunków roślin trujących, szkodliwych lub inwazyjnych i zastąpienie ich odpowiednimi gatunkami, inwentaryzacja gatunków cennych przyrodniczo, prace pielęgnacyjno-ratownicze drzew, konstrukcje i podłoża magazynujące wodę wokół drzew, skrzynki korzeniowe, geokompozyt sorbujący wodę, wymiana nawierzchni boiska szkolnego na murawę naturalną
ograniczeniem produkcji odpadów i ich ponownym wykorzystaniem, wprowadzenie recyklingu	w tym instalacja urządzeń/pojemników do sortowania odpadów, w tym recykloematów, budowa kompostowników, wykorzystanie kompostowanych odpadów biodegradowalnych do obróbki gleby / utrzymania zieleni w kampusie szkolnym, ponowne wykorzystanie odpadów
budowaniem powierzchni ekoedukacyjnych	tablice edukacyjne i terenowe gry edukacyjne, przyrodnicze ścieżki edukacyjne, ścieżki korekcyjne/ sensoryczne, ogródki dydaktyczne, place zabaw bazujące na naturze
instalacją małej architektury bezpośrednio związanej z typem działania adaptacyjnego/ mitygacyjnego	np. krawężnik pełniący funkcję ławki umożliwiający dopływ wody opadowej do ogrodu deszczowego, fontanna napowietrzająca wodę w oczku wodnym,

oszczędzaniem energii oraz oszczędzanie wody pitnej	wykorzystanie energii słonecznej, wiatrowej do oświetlenia kampusu szkolnego, energooszczędne oświetlenie, wykorzystanie wody deszczowej do nawadniania, wykorzystanie zebranej wody deszczowej do nawadniania zielonych dachów i ścian
wspieranie bioróżnorodności	na przykład tworzenie eko-ogrodków, budowanie domków dla owadów

2) edukacyjno-informacyjnych powiązanych tematycznie z wyżej wymienionymi działaniami inwestycyjnymi i polegających m.in. na:

kampaniach w mediach tradycyjnych i Internecie	w tym działania dot. łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków na szkolnych i lokalnych stronach internetowych, w mediach społecznościowych, na youtube, w szkolnych i lokalnych wydawnictwach prasowych (np. gazetkach szkolnych, lokalnej prasie)
aktywizacji społeczności szkolnej i lokalnej poprzez bezpośrednie zaangażowanie w działania związane z łagodzeniem zmian klimatu i adaptacją do ich skutków	w tym imprezy i akcje edukacyjne, wystawy i konkursy upowszechniające wiedzę, warsztaty (w tym terenowe), spektakle edukacyjne
wspieraniu i profesjonalizacji nauczycieli w zakresie nauczania o zmianach klimatu i adaptacji do ich skutków	w tym konferencje, szkolenia, warsztaty, e-learning, webinaria
zakupie, opracowaniu i wydaniu pomocy dydaktycznych dot. łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków służących do przeprowadzenia działań wymienionych powyżej	w tym scenariusze lekcyjne, broszury edukacyjne, karty pracy, gry edukacyjne, urządzenia pomiarowe, zestawy i modele doświadczalne, aplikacje i programy interaktywne

Kwalifikowane będą jedynie działania bezpośrednio powiązane funkcjonalnie¹⁴/ uzupełniające/ spełniające funkcje mitygacyjne i adaptacyjne do zmian klimatu. Poniżej przykładowe działania kwalifikowalne:

- **wymiana nawierzchni boiska szkolnego na murawę naturalną.** Jeżeli dotychczasowa nawierzchnia utrudniała małą retencję wody i nie przepuszczała wody opadowej to wymiana na murawę naturalną będzie uznana za działanie kwalifikowalne. Murawa zwiększy wsiąkanie wód opadowych oraz może przyczynić się do spadku temperatury nawierzchni boiska i niwelowania efektu miejskich wysp ciepła poprzez likwidację nawierzchni betonowej czy asfaltowej.
- **budowa placu zabaw.** Jeżeli zastosowane rozwiązania promować będą przyjazne środowisku materiały oraz zieloną infrastrukturę np.: tunele z żywej wikliny, drewniane kratownice, tunele z żywopłotu, takie

¹⁴ Powiązane funkcjonalnie tzn. spełniające wiele funkcji np.: przeciwpowodziowa, łagodząca skutki suszy, społeczna, zdrowotna, przyrodnicza, krajobrazowa i/ lub dostarczające szereg usług ekosystemowych np. podstawowa, zaopatrująca, regulująca, kulturowa

działanie zostanie uznane za kwalifikowalne. Zieleń powiązana z drewnianymi elementami małej architektury nawiązywać będzie do koncepcji ogrodu przyjaznego naturze, co stanowić będzie duży walor edukacyjny.

- **wprowadzenie elementów zazieleniających tereny zabudowane** (np. zielone podwórko, park kieszonkowy, zielony dach) wraz z rozwiązaniami zwiększającymi retencję wody opadowej na terenach miejskich, (np. ogród deszczowy, oczko wodne, studnia chłonna, studnia chłonna);
- **tworzenie nowych terenów zieleni oraz przebudowa istniejących** w celu łagodzenia skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz sprzyjających bioróżnorodności poprzez: budowanie piętrowego układu roślinności, zróżnicowanie gatunkowe, wykorzystanie roślin stanowiących bazę pokarmową oraz schronienie dla zwierząt, wykorzystanie i pielęgnacja starodrzewu, możliwie ekstensywna pielęgnacja zieleni, zakładanie łąk kwietnych, wykorzystanie rodzimych gatunków roślin dostosowanych do siedliska oraz niestosowanie gatunków inwazyjnych

Nie będą kwalifikowane m.in. następujące działania:

- Instalacja / wymiana elementów grzejnych i systemów rozdzielczych: wymiana kotła, wymiana urządzeń do podgrzewania wody, instalacja elektryczna;
- Renowacja budynku szkoły: izolacja termiczna, wymiana okien, wymiana / przebudowa dachu¹⁵;
- Instalacja urządzeń klimatyzacyjnych do chłodzenia wnętrza budynku szkoły¹⁶;
- Wynagrodzenie kosztów osobowych innych niż związane z zarządzaniem projektem oraz z realizacją działań edukacyjno- informacyjnych.
- instalacja / wymiana murawy boiska sportowego, szkolnego z wyjątkiem rozszczenia gruntu tj. zamiana „szarego” tj. sztuczna powierzchnia nieprzepuszczalna np. beton na „zielone” tj. murawa naturalna, nie będzie kwalifikowana sztuczna murawa, wymagane będzie potwierdzenie utrzymania trwałości oraz zagospodarowanie wody opadowej na miejscu, a także wykazanie, że boisko będzie po przeprowadzeniu inwestycji nadal spełniało swoje dotychczasowe funkcje

WAŻNE:

Wnioskodawco, zachęcamy do zapoznania się z przykładowymi publikacjami w zakresie m.in. zielonej i niebieskiej infrastruktury, gdzie można znaleźć szereg praktycznych rozwiązań zastosowanych w kraju i za granicą, które mogą okazać się inspiracją w przygotowaniu projektu aplikacyjnego i wyborze działań/ inwestycji z ww. zakresu – patrz: **Pkt.6 Rodzaje wspieranych projektów Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach.**

W przypadku dokonywania nasadzeń kwalifikowana jest czynność nasadzenia. Dobór roślin oraz drzew do nasadzeń powinien być zgodny z technikami fitoremediacji polegającymi na oczyszczaniu zdegradowanego środowiska za pomocą roślin np. stosowanie przy trasach komunikacyjnych odpowiednich gatunków drzew i krzewów pochłaniających zanieczyszczenia pyłowe a także odpowiednich nieinwazyjnych roślin pod względem wymagań wodnych i miejsc nasadzeń.

7. Wskaźniki Programu

Projekty wybrane w ramach obszaru programowego nr 13¹⁷ Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków przyczynią się do osiągnięcia 1 Rezultatu Programu: „Zwiększona zdolność lokalnych społeczności do ograniczania emisji i adaptacji do zmian klimatu.” oraz Wyników Programu:

¹⁵ Powyższe działania będą działaniami kwalifikowalnymi w ramach konkursu „Poprawa efektywności energetycznej w budynkach szkolnych” realizowanego w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021

¹⁶ Jw.

¹⁷ Patrz: Tabela nr.2.

- 1.1 „Wdrażanie działań z zakresu adaptacji do zmian klimatu i łagodzenia ich skutków na poziomie miejskim”,
- 1.2 „Przeprowadzone działania mające na celu podnoszenie świadomości w zakresie łagodzenia zmian klimatu i dostosowywania się do nich”,
- 1.4 „Wzmocnienie realizacji gospodarki o obiegu zamkniętym”.

dla których wskaźniki i wartości docelowe wymieniono w poniższej tabeli.

Tabela nr 2. Wskaźniki i wartości docelowe obszaru programowego „Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków.”

Obszar Programowy (Nr)	Rezultat/Wynik	Oczekiwanie rezultaty Programu	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa
13	Rezultat 1	Zwiększona zdolność lokalnych społeczności do ograniczania emisji i adaptacji do zmian klimatu	Liczba mieszkańców, którzy korzystają z działań adaptacyjnych i mitygacyjnych	Liczba	0	250 000
			Liczba wspieranych miejskich planów działań na rzecz adaptacji i łagodzenia zmian klimatu	Liczba	0	10
	Wynik 1.1	Wdrażanie działań z zakresu łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków na poziomie miejskim	Liczba zrealizowanych inwestycji z zakresu zielonej i niebieskiej infrastruktury ¹⁸	Liczba	0	120
			Liczba przeszkolonych ekspertów	Liczba	0	50
			Liczba osób objętych kampaniami podnoszącymi świadomość	Liczba	0	200 000
	Wynik 1.2	Przeprowadzone działania mające na celu podnoszenie świadomości w zakresie łagodzenia zmian klimatu i dostosowywania się do	Liczba szkół zaangażowanych w kampanie podnoszące świadomość	Liczba	0	15
			Liczba osób objętych kampaniami podnoszącymi	Liczba	0	7 500

¹⁸ Inwestycje mogą dotyczyć takich obszarów, jak (między innymi): zielone dachy, zielone ściany, gromadzenie wody deszczowej, gospodarowanie wodą, inwestycje związane z zarządzaniem powodzią lub suszą.

Obszar Programowy (Nr)		Rezultat/Wynik	Oczekiwanie rezultaty Programu	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa
			nich	świadomość			
				Liczba przeprowadzonych kampanii podnoszącymi świadomość	Liczba	0	5
				Liczba działań reagowania na zmiany klimatu (inwestycji) zrealizowanych w szkołach	Liczba	0	20
		Wynik 1.4	Wzmocnienie realizacji gospodarki o obiegu zamkniętym	Liczba pilotażowych projektów zrealizowanych w celu rozpowszechnienia gospodarki o obiegu zamkniętym	Liczba	0	6
				Liczba osób objętych kampaniami podnoszącymi świadomość	Liczba	0	500
				Liczba przeprowadzonych kampanii podnoszących świadomość	Liczba	0	6

Wskaźniki dla Programu oraz projektu są tożsame. Wnioskodawca wypełnia właściwą dla projektu wartość docelową wskaźników dotyczących Rezultatu Programu oraz poszczególnych Wyników Programu.

Wartość docelowa wskaźników Programu stanowi sumę wartości wskaźników poszczególnych projektów.

Oprócz wskaźników wskazanych powyżej, w formularzu wniosku o dofinansowanie znajduje się dodatkowy wskaźnik „Powierzchnia utworzonych/ zrewitalizowanych terenów zieleni [ha]”, „Powierzchnia terenu odsklepionego [ha]”, który wnioskodawca powinien wypełnić bez względu na to, w którym naborze składa projekt.

Poniżej przedstawiono przykładowe dokumenty potwierdzające realizację zakładanych działań i osiągnięcie planowanych wskaźników.

1. Budowa, remont, adaptacja obiektów służących prowadzeniu edukacji ekologicznej, w tym: budowa terenowej infrastruktury edukacyjnej, zakup wyposażenia (lub doposażenie) ośrodków edukacji ekologicznej, działania edukacyjne realizowane przez ośrodek edukacji ekologicznej:

- sprawozdania ze wskazaną liczbą osób, które wzięły udział w działaniach edukacyjnych realizowanych przez dany ośrodek edukacji ekologicznej;
  - protokoły odbioru wykonanych prac;
  - dowody przyjęcia w stan posiadania zakupionego sprzętu/wyposażenia;
  - dokumentacja fotograficzna z widocznym oznakowaniem.
2. Warsztaty, szkolenia, konferencje, seminaria, programy edukacyjne itp.:
    - wystawione przez placówkę potwierdzenia realizacji zajęć ze wskazaną liczbą osób;
    - dokumentacja fotograficzna.
  3. E-learning:
    - materiały nagrane na nośniku elektronicznym.
  4. Wydawnictwa: książki, pomoce dydaktyczne, foldery, broszury, mapy, przewodniki, materiały konferencyjne/pokonferencyjne/ szkoleniowe, materiały informacyjno – promocyjne:
    - protokoły odbioru;
    - egzemplarze pokazowe.
  5. Gry komputerowe:
    - protokoły odbioru;
    - egzemplarze pokazowe – jeśli są dostępne.
  6. Cykliczne programy telewizyjne, filmy, spoty telewizyjne:
    - potwierdzenia liczby emisji przez stację;
    - wyniki oglądalności (na podstawie badań telemetrycznych) – jeśli są dostępne;
    - audycje/spoty nagrane na nośniku elektronicznym.
  7. Cykliczne audycje radiowe, spoty radiowe:
    - audycje/spoty nagrane na nośniku elektronicznym;
    - potwierdzenia liczby emisji przez rozgłośnie;
    - wyniki słuchalności (na podstawie badań) – jeśli są dostępne.
  8. Portale i strony internetowe:
    - statystyki: liczba wejść na stronę/portał;
    - liczba unikalnych użytkowników;
    - zrzuty aktualności;
  9. Kampanie internetowe, np. kampanie bannerowe, Google AdWords:
    - liczba „kliknięć”;
    - lub liczba odsłon.
  10. Billboardy, spoty w transporcie miejskim itp.:
    - potwierdzenia emisji/ ekspozycji;
    - dokumentacja fotograficzna/spoty na nośniku elektronicznym.
  11. Artykuły sponsorowane/reklamy w prasie:
    - informacja o nakładzie czasopism;
    - egzemplarze pokazowe czasopism.
  12. Konkursy, olimpiady:
    - kopie protokołów z posiedzenia komisji konkursowych;
    - kopie potwierdzeń odbioru nagród.
  13. Imprezy plenerowe, targi, wystawy, uroczystości wręczenia nagród itp.:
    - dokumentacja fotograficzna.
  14. Stoiska, makiety, ekspozycje:
    - dokumentacja fotograficzna z widocznym oznakowaniem.

8. Projekty partnerskie

Projekty w ramach Programu mogą być składane w partnerstwie.

Zgodnie z art. 7.2.2 Regulacji Partnerem może być każdy podmiot publiczny lub prywatny, komercyjny lub niekomercyjny, jak również organizacje pozarządowe, ustanowione jako podmiot prawa w Państwach – Darczyńcach, Państwach – Beneficjentach¹⁹ lub w państwie spoza EOG, które ma wspólną granicę z Polską, lub każda organizacja międzynarodowa, jej organ lub agencje, aktywnie zaangażowane i przyczyniające się do wdrażania Programu.

8.1 Projekty partnerskie z podmiotami polskimi

Partnerem projektu może być podmiot prawa aktywnie uczestniczący we wdrażaniu Programu i skutecznie się do niego przyczyniający. Przyświeca mu ten sam cel gospodarczy i społeczny co Beneficjentowi, który ma być zrealizowany poprzez wdrożenie danego projektu zgodnie z zasadami i warunkami Programu.

Celem Partnerów na żadnym etapie wdrażania projektu nie może być uzyskanie korzyści finansowej w zamian za realizowane przez siebie zadania. Partnerstwo w ramach projektu nie może zastępować stosunku pomiędzy zamawiającym a wykonawcą i w ten sposób prowadzić do obejścia przepisów ustawy prawo zamówień publicznych. Partner winien realizować obowiązki w ramach realizacji projektu nieodpłatnie tj. bez otrzymania wynagrodzenia. Partnerstwo powinno opierać się na adekwatnym udziale partnerów w realizacji projektu w miarę możliwości przez cały okres jego wdrażania. Oznacza to, że Partner zobowiązuje się do wniesienia zasobów ludzkich, organizacyjnych, technicznych lub finansowych w proporcjach odpowiadających realizowanym zadaniom i podejmowanym działaniom.

Współpraca nie może mieć charakteru incydentalnego, związanego z wykonaniem jednostkowej czynności. W celu uznania stosunku stron jako partnerstwa realizującego wspólnie projekt niezbędne jest zaangażowanie stron w realizację projektu na każdym jej etapie poprzez czynny udział Partnerów w zakresie ich obowiązków w miarę możliwości przez cały okres wdrażania projektu, w tym również udział w przygotowaniu koncepcji projektu.

Partner może korzystać z dofinansowania projektu ze środków pomocowych na zasadach identycznych do Beneficjenta, tj. otrzymuje środki na wykonywane przez siebie zadania ustanowione w budżecie projektu bez korzyści ekonomicznej z określeniem sposobu przekazywania tych środków (w tym podmiot przekazujący) oraz formy przekazywania dofinansowania (tj. refundacja bądź zaliczka).

Kwalifikowalność wydatków poniesionych po stronie Partnera projektu podlega takim samym zasadom, jakie miałyby zastosowanie jeśli wydatki ponosiłby Beneficjent projektu, z wyjątkiem art. 8.12.3 Regulacji.

Na etapie wnioskowania o dofinansowanie dla projektu strony podpisują list intencyjny lub umowę partnerską. W przypadku złożenia listu intencyjnego wnioskodawca zobowiązany jest do dostarczenia umowy partnerskiej przed podpisaniem umowy w sprawie projektu.

Umowa partnerska zawiera następujące elementy:

- postanowienia w zakresie ról i obowiązków stron,
- postanowienia dotyczące ustaleń finansowych między stronami, w tym między innymi dotyczące tego, które wydatki Partnerów projektu mogą podlegać refundacji z budżetu projektu,
- postanowienia dotyczące sposobu wyliczania kosztów pośrednich i ich maksymalnej kwoty,
- postanowienia dotyczące audytów obejmujących Partnerów projektu,
- szczegółowy budżet,

---

¹⁹ Państwa-Beneficjenci: Polska, Litwa, Łotwa, Estonia, Czechy, Słowacja, Węgry, Rumunia, Bułgaria, Grecja, Malta, Cypr, Chorwacja, Słowenia, Portugalia.

- postanowienia dotyczące rozwiązywania sporów.

WAŻNE:

Nie ma obowiązku składania wniosków o dofinansowanie w partnerstwie. Wnioski złożone w partnerstwie z podmiotem polskim nie otrzymają dodatkowych punktów w trakcie oceny. Wzór umowy partnerskiej dostępny jest na stronie naboru.

8.2 Projekty partnerskie z podmiotem z Państw-Darczyńców

Projekty złożone w partnerstwie z podmiotem z Państw-Darczyńców (Norwegia, Islandia, Liechtenstein) mogą liczyć na dodatkowe punkty w trakcie oceny merytorycznej. Dla uzyskania dodatkowych punktów w ocenie istotne jest udokumentowanie partnerstwa w postaci podpisanego listu intencyjnego lub umowy partnerskiej bądź też chociażby w postaci wymiany maili, w których wyrażona została intencja nawiązania partnerstwa dla celów realizacji projektu.

Przed zawarciem umowy w sprawie realizacji projektu złożonego w partnerstwie z podmiotem z Państw-Darczyńców wymagane będzie przedstawienie podpisanej umowy partnerskiej w języku angielskim i jej tłumaczenia na język polski. Nie jest wymagane dokonanie tłumaczenia przez tłumacza przysięgłego.

W celu wsparcia procesu nawiązywania partnerstw z Partnerami pochodzącymi z Państw Darczyńców, Operator Programu zachęca do zapoznania się z informacjami zamieszczonymi na stronie internetowej: <https://eeagrants.org/partnership-opportunities> oraz w Podręczniku dot. zawierania partnerstw, który jest załącznikiem do ogłoszenia o naborze wniosków.

Umowa partnerska zawiera elementy wymienione w pkt. 8.1 oraz dodatkowym elementem są zasady przeliczania walut w przypadku wydatków i ich refundacji.

WAŻNE:

Nie ma obowiązku składania wniosków o dofinansowanie w partnerstwie jednakże wnioski złożone w partnerstwie z podmiotem z Państw-Darczyńców otrzymają dodatkowe punkty w trakcie oceny. Wzór umowy partnerskiej dostępny jest na stronie naboru.

9. Pomoc publiczna

Zgodnie z art. 8.16 Regulacji w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) na lata 2014-2021, przy udzielaniu dofinansowania należy przestrzegać zasad dotyczących pomocy publicznej. Jeżeli zatem dofinansowanie udzielane w ramach Programu operacyjnego „Środowisko, Energia, Zmiany Klimatu” stanowić będzie pomoc publiczną, wówczas obok zasad Programu operacyjnego konieczne będzie również respektowanie warunków dopuszczalności pomocy publicznej.

Pomoc publiczna jest pojęciem prawa unijnego (prawo konkurencji) i w kontekście przepisów tego porządku prawnego powinno być interpretowane.

Art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE):

„Z zastrzeżeniem innych postanowień przewidzianych w Traktatach, wszelka pomoc przyznawana przez Państwo Członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między Państwami Członkowskimi.”

Aby dofinansowanie stanowiło pomoc, spełnione powinny być (łącznie) następujące przesłanki:

- beneficjent wsparcia – przedsiębiorstwo (podmiot prowadzący działalność gospodarczą, tj. oferujący towary/świadczący usługi na rynku)

- dofinansowanie pochodzi ze środków publicznych (spełnione w przypadku Programu operacyjnego „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu”)
- dofinansowanie stanowi korzyść dla beneficjenta (spełnione w przypadku Programu operacyjnego „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu”)
- dofinansowanie ma charakter selektywny (spełnione w przypadku Programu operacyjnego „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu”)
- dofinansowanie może zakłócić lub grozić zakłóceniem konkurencji
- dofinansowanie może mieć wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi EOG

Przy ocenie zatem, czy dofinansowanie w ramach Programu operacyjnego będzie stanowiło pomoc publiczną, należy ustalić, czy korzystający z dofinansowania jest przedsiębiorcą (podmiotem oferującym na rynek towary lub usługi) oraz czy działa na rynku otwartym na konkurencję między państwami z Europejskiego Obszaru Gospodarczego, jak również czy dofinansowanie będzie wspierało tę jego działalność.

Szczegółowe informacje na temat przesłanek definiujących pomoc publiczną znaleźć można na stronie: <http://www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/pomoc-publiczna>, w szczególności w **Zawiadomieniu Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE**: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719\(05\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016XC0719(05)&from=EN).

Zasadniczo wydaje się, że wsparcie przedsięwzięć w ramach obszaru programowego „Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków” nie będzie stanowić pomocy publicznej. Będą to bowiem projekty w części dotyczące wykonywania prerogatyw władzy publicznej, czy też działań związanych z ogólnodostępną infrastrukturą. Dofinansowanie w takich przypadkach nie będzie dotyczyć działalności gospodarczej, a jeśli będzie to działalność gospodarcza, to najprawdopodobniej będzie ona miała wyłącznie lokalne oddziaływanie. Nie można jednak wykluczyć, że wystąpią przypadki projektów, w ramach których z dofinansowania skorzysta podmiot prowadzący działalność gospodarczą wybiegającą poza lokalny charakter (bądź dzięki projektowi rozpoczynający prowadzenie takiej działalności).

W celu ustalenia powyższego, Wnioskodawcy (i ewentualnie ich Partnerzy) ubiegając się o wsparcie są zobowiązani do wypełnienia oświadczenia o pomocy publicznej. Oświadczenie jest częścią wniosku aplikacyjnego i powinno być uzupełnione po zapoznaniu się z instrukcją. Przekazywane wyjaśnienia powinny być jednoznaczne i wyczerpujące. Zaleca się, by przy uzasadnianiu braku pomocy (spełnienia poszczególnych przesłanek definiujących pojęcie pomocy) skorzystać z omówienia tych przesłanek w ww. **Zawiadomieniu Komisji w sprawie pojęcia pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE**.

W przypadku, gdy projekt realizowany jest w partnerstwie, konieczne jest również zweryfikowanie, czy dofinansowanie (choćby w części) nie stanowi pomocy publicznej dla Partnera/Partnerów.

Należy także przeanalizować, czy nie występuje w projekcie pomoc pośrednia (tj. czy korzyść z dofinansowania nie przechodzi ostatecznie na inny niż Wnioskodawca/Partner podmiot będący przedsiębiorcą).

W przypadku gdyby okazało się, że dofinansowanie stanowi pomoc publiczną, wówczas może być ono udzielone w przypadkach dopuszczalnych przepisami regulującymi udzielanie pomocy publicznej. Przykładowe rodzaje dopuszczalnej pomocy publicznej:

- pomoc de minimis, zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352 z 24.12.2013 r., str. 1)

- pomoc regionalna, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania regionalnej pomocy publicznej inwestycyjnej na cele z zakresu ochrony środowiska (Dz. U. z 2015 r. poz. 540, z 2018 r. poz. 787)
- pomoc horyzontalna na ochronę środowiska, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków udzielania horyzontalnej pomocy publicznej na cele z zakresu ochrony środowiska (Dz. U. poz. 2250).

Wydaje się, że pomoc publiczną w ramach obszaru: Klimat (Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach) może stanowić dofinansowanie punktów ładowania w ramach promowania elektromobilności. Możliwymi do zastosowania w tej sytuacji przepisami dopuszczalności pomocy mogłyby być warunki udzielania pomocy de minimis.

To Wnioskodawca powinien wykazać, że pomoc jest zgodna z warunkami dopuszczalności określonymi prawem.

10. Zamówienia publiczne

Na każdym poziomie realizacji projektów należy przestrzegać obowiązującego krajowego i unijnego prawa zamówień publicznych.

Wszelkie wydatki ponoszone w ramach projektów będą dokonywane w oparciu o zasady: uczciwej konkurencji, przejrzystości i równego traktowania wykonawców zgodnie z ustawą Prawo zamówień publicznych.

Beneficjent, który uzyskuje dofinansowanie sięgające 50% lub więcej wydatków kwalifikowanych projektu w ramach Programu, powinien dokonywać zamówień w ramach projektu zgodnie z krajowym prawem zamówień publicznych tak, jak gdyby był on zamawiającym w rozumieniu art. 1 pkt 1 dyrektywy 2014/24/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych i uchylającej Dyrektywę 2004/18/WE, w przypadku gdy wartość umowy jest równa lub przewyższa progi Unii Europejskiej ustalone dla zamówień publicznych. Niniejsza znajduje zastosowanie odpowiednio do partnerów projektu.

Jeśli umowy zawierane w ramach Programu są poniżej krajowych lub unijnych progów określonych dla zamówień publicznych lub poza zakresem stosowania prawa zamówień publicznych, przyznawanie takich zamówień (w tym procedury poprzedzające składanie zamówień) oraz warunki tych zamówień muszą uwzględniając zasadę konkurencyjności zgodnie z Wytycznymi w zakresie udzielania zamówień w ramach Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021. Procedury zawierania umów powinny być prowadzone zgodnie z najlepszymi praktykami gospodarności, w tym odpowiedzialnością, muszą umożliwiać pełną i uczciwą konkurencję między potencjalnymi wykonawcami, na przykład w drodze skutecznego porównania cen oraz zapewnić optymalne wykorzystanie środków z Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021. W tym zakresie stosuje się w szczególności *Wytyczne w zakresie udzielania zamówień w ramach Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014-2021 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego na lata 2014-2021* wydane przez Krajowy Punkt Kontaktowy.

Przy udzielaniu zamówień i realizacji umów należy przestrzegać najwyższych standardów etycznych, jak również unikać konfliktu interesów. Beneficjent zapewni stosowanie odpowiednich i skutecznych środków w celu zapobiegania nielegalnym działaniom lub praktykom korupcyjnym. Nie można przyjmować żadnych ofert, prezentów, opłat lub korzyści jakiegokolwiek rodzaju, które są lub mogą być bezpośrednio lub pośrednio potraktowane jako nielegalne praktyki lub próby przekupstwa, np. jako zachęta lub nagroda za przyznanie lub wykonanie zamówienia.

WAŻNE:

Wytyczne Ministra Inwestycji i Rozwoju w zakresie udzielania zamówień w ramach Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021 oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2014-2021 dostępnym na stronie: <https://www.eog.gov.pl>

11. Analiza ryzyka

Ryzykiem możemy określić każde potencjalne wydarzenie, które może wpłynąć na opóźnienie projektu, zwiększenie kosztów lub w inny sposób utrudnić realizację projektu.

Przeprowadzenie analizy ryzyka jest kluczowym procesem przygotowania projektu, mającym na celu przewidzenie punktów projektu, które mogą okazać się problematyczne wraz ze wskazaniem prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz zdefiniowaniem metod ich minimalizowania lub eliminowania.

Poniżej przedstawiono tabelę, która wskazuje przykładowe ryzyka wraz z konieczną do przeprowadzenia analizą:

Lp.	Czynnik ryzyka	Konsekwencje dla realizacji projektu	Prawdopodobieństwo wystąpienia	Plan zarządzania/ przeciwdziałania ryzyku
1.	Opóźnienie rozpoczęcia realizacji projektu i poszczególnych jego działań	minimalne	bardzo nieprawdopodobne	Wnioskodawca przygotuje harmonogram realizacji projektu w oparciu o realne terminy wykonania zadań i będzie monitorował na bieżąco jego aktualność.
2.	Przekroczenie budżetu projektu	minimalne	prawdopodobne	Analiza finansowa projektu bazuje na najnowszych danych rynkowych przyjmując uśrednioną wartość towarów i usług. Wnioskodawca zabezpieczy się przed przekroczeniem budżetu projektu umowami z dostawcami i wykonawcami zakładając stałe ceny.
3.	Niewyłonienie wykonawcy	poważne	prawdopodobne	Wnioskodawca przygotuje dokumentację przetargową odpowiednio wcześniej, tak aby ewentualne powtórzenie procedury wyłonienia wykonawcy nie wpłynęło negatywnie na terminową realizację projektu.

12. Nabór wniosków**12.1. Wniosek o dofinansowanie projektu**

W celu uzyskania dofinansowania na realizację wybranego projektu należy złożyć wniosek o dofinansowanie w terminie określonym w ogłoszeniu o naborze. Konkurs ma charakter ograniczony czasowo z określoną datą rozpoczęcia i zakończenia naboru.

12.1.1. Złożenie wniosku o dofinansowanie projektu

Wniosek o dofinansowanie należy składać wyłącznie w wersji elektronicznej przy użyciu Generatora Wniosków o Dofinansowanie (GWD). Złożenie wniosku o dofinansowanie będzie możliwe jedynie w okresie naboru wniosków o dofinansowanie.

Złożenie wniosku w odpowiedzi na ogłoszenie o naborze obejmuje kolejno:

1. wypełnienie formularza elektronicznego wniosku o dofinansowanie w formie on-line w Generatorze Wniosków;
2. wysłanie wniosku o dofinansowanie w Generatorze Wniosków.

Termin na złożenie wniosku jest zachowany jeżeli: przed upływem terminu naboru wniosków o dofinansowanie zostanie wysłany w Generatorze Wniosków o Dofinansowanie na skrzynkę podawczą NFOŚiGW znajdującą się na elektronicznej Platformie Usług Administracji Publicznej (ePUAP), a Wnioskodawca otrzymał elektroniczne poświadczenie złożenia wniosku (e-mail zawierający datę i godzinę wpływu wniosku na skrzynkę podawczą NFOŚiGW znajdującą się na elektronicznej Platformie Usług Administracji Publicznej (ePUAP)).

12.1.2. Generator Wniosków o Dofinansowanie – GWD

Generator Wniosków o Dofinansowanie jest narzędziem umożliwiającym przygotowanie i przekazanie do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wniosków o dofinansowanie projektów ze środków norweskich w ramach Programu **Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu MF EOG 2014-2021**. Korzystanie z Generatora polega na rejestrowaniu danych poprzez sieć internetową w bazie NFOŚiGW. Każda osoba korzystająca z Generatora musi posiadać w nim konto. System posiada formularze wniosków gotowe do wypełnienia. Wypełnione formularze przesłane są do NFOŚiGW w formie elektronicznej. Każdy rejestr w systemie wyświetla dane w określonym przez użytkownika porządku. Wnioskodawca może również poddać edycji swój wniosek.

Funkcjonalność Generatora

Generator służy do wypełniania wniosków o dofinansowanie i składania ich do NFOŚiGW przez Wnioskodawców.

W ramach tego umożliwia:

- wypełnienie wniosku,
- walidację wniosku,
- zarejestrowanie wniosku,
- przekazanie wniosku do NFOŚiGW,
- aktualizowanie wniosku po przekazaniu do NFOŚiGW w odpowiedzi na zgłoszone w trakcie oceny uwagi,
- śledzenie aktualnego statusu wniosku.

Wniosek wypełniany jest przez Wnioskodawcę. Podczas walidacji system sprawdza poprawność wprowadzonych przez niego danych. Po poprawnym przejściu walidacji możliwa jest dalsza obsługa wniosku – zatwierdzenie wniosku i przekazanie go do NFOŚiGW.

12.2 Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Załączniki do wniosku o dofinansowanie, które wnioskodawca załączy będą widoczne w zakładce „ZAŁĄCZNIKI”.

W związku z tym, iż wniosek składany jest w formie elektronicznej, nie należy uzupełniać kolumny „Załączony w formie papierowej”.

Lista załączników została przedstawiona w punkcie „Lista załączników wymaganych do wniosku o dofinansowanie” poszczególnych ogłoszeń o naborze:

1. Dokumenty określające status prawny Wnioskodawcy;

WAŻNE:

Rodzaj dokumentu określającego statut prawny wnioskodawcy zostanie wygenerowany automatycznie po wskazaniu przez wnioskodawcę formy prawnej i typu wnioskodawcy w części II. OPIS WNIOSKODAWCY w GWD zgodnie z tabelą poniżej:

Lp	Wnioskodawca	Status prawny (dokumenty prawne)
1. Przedsiębiorca publiczny		
1.1.	Przedsiębiorstwo państwowe	Statut przedsiębiorstwa Inne dokumenty prawne (wymienić):
1.2.	Jednoosobowa spółka Skarbu Państwa	Statut albo umowa spółki Inne dokumenty prawne (wymienić):
1.3.	Jednoosobowa spółka jednostki samorządu terytorialnego	
1.4.	Spółka akcyjna lub spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, w stosunku do których Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego lub przedsiębiorcy wskazani w pkt. 1.1, 1.2, 1.3 są podmiotami, które posiadają uprawnienia takie jak przedsiębiorcy dominujący w rozumieniu przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów.	
2. Przedsiębiorca prywatny		
2.1.	Spółka handlowa	Statut albo umowa spółki Inne dokumenty prawne (wymienić):
2.2.	Spółka cywilna	Umowa spółki Inne dokumenty prawne (wymienić):
2.3.	Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą	Decyzja o udzieleniu koncesji lub zezwolenia/zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności regulowanej (jeżeli dotyczy) Inne dokumenty prawne (wymienić):
3. Sektor finansów publicznych		
3.1.	Jednostka samorządu terytorialnego	Statut Inne dokumenty prawne (wymienić):
	lub ich związki	Odpis z rejestru związków międzygminnych/powiatów prowadzonego przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej (jeżeli dotyczy) Inne dokumenty prawne (wymienić):
3.2.	Samorządowy zakład budżetowy	Odpis z rejestru związków międzygminnych/powiatów prowadzonego przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej (jeżeli dotyczy) Inne dokumenty prawne (wymienić):
3.3.	Państwowa lub samorządowa instytucja kultury lub państwowa instytucja filmowa	Statut/akt założycielski Inne dokumenty prawne (wymienić):
3.4.	Uczelnia publiczna	Statut uczelni Inne dokumenty prawne (wymienić):

3.5.	Polska Akademia Nauk i tworzone przez nią jednostki organizacyjne	Statut PAN (jeżeli dotyczy) Statut pomocniczej jednostki naukowej/innej jednostki organizacyjnej PAN nadany przez Prezesa PAN (jeżeli dotyczy) Statut instytutu zatwierdzony przez Prezesa PAN (jeżeli dotyczy) Odpis/wypis z rejestru instytutów naukowych PAN (jeżeli dotyczy) Inne dokumenty prawne (wymienić):
3.6.	Agencja wykonawcza	Statut/akt założycielski Inne dokumenty prawne (wymienić):
3.7.	Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej	Statut/akt założycielski Odpis z rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą prowadzonego przez właściwego wojewodę, okręgową radę lekarską albo okręgową radę pielęgniarek i położnych Inne dokumenty prawne (wymienić):
3.8.	Inna państwowa osoba prawna, o której mowa w art. 9 pkt 14 ustawy o finansach publicznych.	Statut/akt założycielski Inne dokumenty prawne (wymienić):
3.9.	Inna samorządowa osoba prawna, o której mowa w art. 9 pkt 14 ustawy o finansach publicznych.	
3.10.	Inny Wnioskodawca zaliczony do sektora finansów publicznych zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 27.08.2009 r. o finansach publicznych	
4. Organizacja pozarządowa		
4.1.	Fundacja	Statut/akt założycielski Inne dokumenty prawne (wymienić):
4.2.	Stowarzyszenie	
4.3.	Kościół lub związek wyznaniowy	Odpis lub wyciąg z rejestru kościołów i związków wyznaniowych prowadzonego przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych i administracji (jeżeli dotyczy) Akty powołania przez władzę kościelną osób uprawnionych do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych (jeżeli dotyczy) Akty powołania przez władzę kościelną osób uprawnionych do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych jednostki organizacyjnej Kościoła Katolickiego (jeżeli dotyczy) Dokumenty wskazujące na posiadanie osobowości prawnej przez jednostkę organizacyjną Kościoła Katolickiego dla jednostek organizacyjnych Kościoła Katolickiego utworzonych po dniu wejścia w życie ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej: - zaświadczenie wydane przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji lub wojewodę albo odpis powiadomienia o utworzeniu kościelnej jednostki organizacyjnej z umieszczonym na nim potwierdzeniem odbioru przez właściwy organ administracji publicznej (jeżeli dotyczy) Dokumenty regulujące wewnętrzne działanie jednostki organizacyjnej Kościoła Katolickiego (statuty) (jeżeli dotyczy) Dokumenty wskazujące na posiadanie osobowości prawnej przez jednostkę organizacyjną Kościoła Katolickiego dla jednostek organizacyjnych istniejących przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 17 maja 1989r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej: - ostatni wydany drukiem przed wejściem w życie ustawy, przez diecezję lub archidiecezję, wykaz jednostek kościelnych i duchowieństwa (schematyzm diecezjalny) lub - ankieta statystyczna zakonu lub prowincji zakonnej, złożona według stanu z dnia 31 grudnia 1988 r. lub - decyzja o niezgłoszeniu zastrzeżeń przeciwko utworzeniu parafii, wydana na podstawie art. 1 i 2 dekretu z dnia 31.12.1956 r. o organizowaniu i obsadzaniu stanowisk kościelnych (jeżeli dotyczy) Dokumenty wskazujące na posiadanie osobowości prawnej przez jednostkę organizacyjną Kościoła Katolickiego, pismo ze wskazaniem rocznika, numeru i pozycji w Dzienniku Ustaw w przypadku nadania osobowości prawnej w drodze rozporządzenia właściwego ministra lub na mocy ustawy (jeżeli dotyczy) Inne dokumenty prawne (wymienić):

4.4.	Inna (podać jaka):	
5. Pozostałe		
5.1	Niepubliczna szkoła wyższa	Statut/akt założycielski Inne dokumenty prawne (wymienić):
5.2.	Spółka wodna lub związek wólwy	Statut spółki Zaświadczenie o wpisie spółki do katastru wodnego Inne dokumenty prawne (wymienić):
5.3.	Podmiot leczniczy nie będący państwową jednostką budżetową oraz nie mieszczący się w innej kategorii wskazanej w tym dziale	Statut/umowa spółki/akt założycielski Odpis z rejestru podmiotów wykonujących działalność leczniczą prowadzonego przez właściwego wojewodę, okręgową radę lekarską albo okręgową radę pielęgniarek i położnych Inne dokumenty prawne (wymienić):
5.4.	Instytut badawczy	Statut Inne dokumenty prawne (wymienić):
5.5.	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe lub jego jednostki organizacyjne	Statut przedsiębiorstwa
5.6.	Inny (podać jaki):	Inne dokumenty prawne (wymienić):

2. Dokumenty potwierdzające umocowanie osób uprawnionych do reprezentowania Wnioskodawcy;
3. Pozwolenia i decyzje administracyjne, warunkujące możliwość zrealizowania projektu lub harmonogram ich uzyskania;
4. Zgoda właściciela, zarządcy lub użytkownika wieczystego terenu, na którym realizowany ma być Projekt, w przypadku gdy wnioskodawca nie jest właścicielem, zarządcą lub użytkownikiem wieczystym ww. terenu - jeżeli dotyczy;

Brak wzoru zgody – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru.

WAŻNE:

5. Plan Komunikacji przygotowany zgodnie z załącznikiem nr 3 do Regulacji ws. wdrażania MF EOG oraz NMF na lata 2014-2021;
6. Kalkulacja kosztów pośrednich wykonana na podstawie *Metodyki wyliczania kosztów pośrednich* będącej załącznikiem do ogłoszenia o naborze - jeżeli dotyczy;
7. Dokumenty potwierdzające partnerstwo w projekcie - list intencyjny z podmiotem z Państw-Darczyńców, umowa partnerska z podmiotem z Państw-Darczyńców lub inne potwierdzenie współpracy partnerów;

WAŻNE:

Umowa partnerska/list intencyjny lub inne potwierdzenie współpracy z podmiotem z Państw – Darczyńców powinno być załączone w wersji angielskiej wraz z tłumaczeniem na język polski.

W przypadku partnerstwa z podmiotem krajowym nie ma wymogu tłumaczenia ww. dokumentów na język angielski.

8. Opinia i / lub zgoda właściwego organu ochrony przyrody na realizację projektu lub potwierdzenie wystąpienia o ww. opinię / zgodę (dotyczy podmiotów spoza organów ochrony przyrody) - jeżeli dotyczy;

WAŻNE:

W przypadku realizacji projektu na terenach chronionych niezbędne jest przedstawienie opinii potwierdzającej zasadność realizacji projektu przez właściwego regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

9. Oświadczenie o zgodności zadań projektu z planami zarządzania ekosystemami - jeżeli dotyczy;

Brak wzoru oświadczenia – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru.

10. Strona internetowa / portal / wortal - założenia graficzne ze schematem nawigacji;
Brak wzoru – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru.
11. Programy szkoleń, warsztatów, seminariów, konferencji, imprez, festiwali wraz z określeniem czasu ich trwania oraz zakresem tematycznym itp.;;
Brak wzoru – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru.
12. Konspekty planowanych kampanii, wydawnictw, broszur (w tym parametry techniczne);
Brak wzoru – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru.
13. Założenia scenariusza programu telewizyjnego/radiowego/filmu/spotu (w tym parametry techniczne oraz kosztorys jednego odcinka) itp. - jeżeli dotyczy;
Brak wzoru – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru.
14. Regulaminy konkursów edukacyjnych;
Brak wzoru – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru i umieszczenie pliku jako załącznik w GWD pod nazwą „Regulaminy konkursów”
15. Założenia projektu interaktywnych pomocy dydaktycznych;
Brak wzoru – wnioskodawca proszony jest o opracowanie własnego wzoru.
- WAŻNE:**
Należy dołączyć w GWD jako „Inne, uznane za konieczne do złożenia przez Wnioskodawcę”.
16. Szkic obiektu, usytuowanie obiektu (mapka), w przypadku gdy projekt dotyczy doposażenia infrastruktury terenowej - jeżeli dotyczy;
17. Plan adaptacji do zmian klimatu dla miasta o liczbie poniżej 90 000 mieszkańców lub inny dokument strategiczny np. Program Ograniczenia Niskiej Emisji (PONE), Plan Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN), Plan Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe, Program Ochrony Powietrza (POP) w przypadku naboru - jeżeli dotyczy;
18. Mapa/schemat przedstawiający lokalizację zadania i najważniejsze jego elementy/ obiekty w skali umożliwiającej analizę przedsięwzięcia (zalecana skala od 1:50 000 do 1:25 000) - jeżeli dotyczy;
19. Oświadczenie, że przedsięwzięcie ma odzwierciedlenie w dokumentach programowo- planistycznych lub strategicznych poziomu krajowego, lokalnego lub innych dokumentach strategicznych (np. miejskich planach adaptacji do zmian klimatu przyjętych uchwałą rady miasta lub gminy) - jeżeli dotyczy;
20. Inne dokumenty, uznane za konieczne do złożenia przez wnioskodawcę.

W przypadku, gdy projekt jest inwestycyjny, a kwota dofinansowania jest większa niż 5 mln zł (należy zaznaczyć "TAK" w zakładce "**INFORMACJE OGÓLNE**", należy dołączyć do wniosku załączniki wskazane w zakładce "**Część X. MONTAŻ FINANSOWY**":

MONTAŻ FINANSOWY - ZAŁĄCZNIKI

L.p.	Nazwa dokumentu	Dołączony do wniosku

1	Promesa udzielenia kredytu/pożyczki/dotacji (wydana przez banki lub inne instytucje finansowe).	
2	Umowy i/lub wyciągi z zawartych umów kredytowych/pożyczkowych/dotacyjnych.	
3	Wyciąg z ustawy budżetowej państwa na rok bieżący (w przypadku finansowania przedsięwzięcia ze środków budżetu państwa).	
4	Oświadczenie o ubieganiu się o pomoc z budżetu państwa w latach następnych (w przypadku finansowania przedsięwzięcia ze środków budżetu państwa).	
5	Kopia wyciągów z rachunków bankowych/inwestycyjnych (w przypadku jeżeli środki wykazane na rachunku mają zostać przeznaczone na realizację przedsięwzięcia).	
6	Odpis KRS potwierdzający zarejestrowanie wniesionego kapitału/podjęte uchwały organów stanowiących Wnioskodawcy w sprawie dokapitalizowania spółki (w przypadku gdy źródłem finansowania są środki z podniesienia kapitału Spółki)	
7	Umowy innych pożyczek.	
8	Inne dokumenty potwierdzające możliwość wniesienia deklarowanych środków własnych (wymienić; np. Uchwały zarządu/rady nadzorczej/organów właścicielskich w sprawie realizacji przedsięwzięcia- jeżeli podjęto):	
9	Inne dokumenty (wymienić):	

Oraz należy dołączyć do wniosku załączniki finansowe, które pojawiają się w zakładce "Załączniki". Rodzaj załączników uzależniony jest typu Wnioskodawcy/Partnera. Powyższe dotyczy zarówno Beneficjenta głównego jak i partnerów.

12.3 Podpisanie Wniosku o dofinansowanie

12.3.1. Podpisywanie wniosku

Aby podpisać wniosek należy dla wniosku przesłanego do NFOŚiGW wybrać w menu głównym *Podpisz*, wówczas można wybrać jedną z opcji:

- *Użyję mojego certyfikatu,*
- *Użyję mojego Profilu Zaufanego platformy ePUAP (PZ ePUAP) lub*

Wnioski, które nie zostały podpisane nie mogą zostać złożone w systemie.

Podpis z użyciem certyfikatu (kwalifikowanego podpisu elektronicznego)

Po wybraniu pierwszej opcji system otworzy okno, które umożliwi złożenie podpisu. Podczas pierwszego otwarcia zostanie wyświetlony komunikat z prośbą o zezwolenie na uruchomienie aplikacji. Aby komunikat nie pojawiał się powtórnie, należy zaznaczyć: *Always trust content from this publisher*

Po kliknięciu *Run* wyświetlone zostanie właściwe okno zawierające informacje o podpisywanym dokumencie i umożliwiające złożenie podpisu:

Po kliknięciu *Wybierz certyfikaty* możliwe będzie wybranie odpowiednich certyfikatów kwalifikowanych odpowiadających podpisowi elektronicznemu, który Wnioskodawca chce złożyć. Następnie należy kliknąć *Podpisz* (przycisk staje się aktywny dopiero po wybraniu certyfikatów) i wprowadzić osobisty klucz PIN. Po właściwym użyciu podpisu poprzez wpisanie kodu PIN aktywuje się przycisk *Zakończ*. W ten sposób dokument został podpisany z użyciem certyfikatu.

Podpis z użyciem Profilu Zaufanego platformy ePUAP (ePUAP)

Po wybraniu drugiej opcji wyświetlony zostanie podpisywany dokument. Po kliknięciu *Kontynuuj* użytkownik zostanie przeniesiony na stronę logowania portalu ePUAP. Po wpisaniu identyfikatora oraz hasła podanego podczas rejestracji w portalu ePUAP możliwe jest dalsze korzystanie z portalu.

Korzystając z tej opcji użytkownik ma do wyboru:

- Podpis profilem zaufanym,
- Podpis certyfikatem.

Jeżeli wniosek został podpisany kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub podpisem przy użyciu Profilu Zaufanego platformy ePUAP i przesłany do NFOŚiGW, wówczas uznaje się, że wraz z wnioskiem podpisane zostały wszystkie załączone załączniki. Załączniki nie wymagają odrębnego podpisu.

12.3.2. Przekazywanie wniosku za pośrednictwem systemu ePUAP

Wnioskodawca ma możliwość podpisania wniosku kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub profilem zaufanym ePUAP, a następnie przesłania go do NFOŚiGW w formie elektronicznej.

Podpisanie wniosku nie oznacza jego przesłania do Funduszu. Wniosek podpisany kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub profilem zaufanym musi być następnie wysłany do Funduszu przez system ePUAP.

UWAGA:

Samo podpisanie wniosku nie oznacza jego prawidłowego dostarczenia do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Prawidłowe przekazanie wniosku będzie miało miejsce dopiero po przesłaniu przez ePUAP.

Dokument zostanie przesłany przy pomocy systemu ePUAP do skrytki w NFOŚiGW i zarejestrowany w systemach NFOŚiGW. Wniosek zmieni swój status na „*przyjęty do NFOŚiGW*”. Zazwyczaj czas potrzebny na przesłanie przez system ePUAP mieści się w przedziale 30 min – 2 godziny.

UWAGA:

Jeżeli po upływie 6 godzin status wniosku nie uległ zmianie na "*przyjęty do NFOŚiGW*", należy skontaktować się z Pomocą Techniczną GWD gwd@nfosigw.gov.pl, podając numer techniczny wniosku.

System GWD pozwala na podpisanie wniosku przy pomocy tylko JEDNEGO podpisu elektronicznego, tzn. przy pomocy podpisu kwalifikowanego albo Profilu Zaufanego ePUAP. Złożenie kolejnego podpisu powoduje, że poprzedni zostanie usunięty.

Jeżeli status Wnioskodawcy wymaga dwóch podpisów, wówczas wraz z wnioskiem (jako załącznik) należy przedłożyć stosowne oświadczenie udzielające pełnomocnictwa do podpisu wniosku drugiemu przedstawicielowi.

Szczegółowe informacje dotyczące obsługi Generатора Wniosków znajdują się w *Instrukcji obsługi dla Wnioskodawcy* dostępnej na:

<http://www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-krajowe/generator-wnioskow/instrukcje/>

UWAGA:

Nie należy odkładać złożenia wniosku o dofinansowanie na ostatnie dni trwania naboru, gdyż może to spowodować przeciążenie sieci i trudności w terminowym złożeniu wniosku.

13. Zasady oceny i wyboru wniosków

Ocena projektów jest dwuetapowa i składa się z oceny warunków formalnych i oceny merytorycznej I i II stopnia.

13.1. Ocena formalna

Na etapie oceny warunków formalnych Wnioskodawca będzie miał możliwość jednokrotnego uzupełnienia brakujących dokumentów (**uzupełnienie tylko po otrzymaniu informacji z NFOŚiGW, nie jest możliwa samodzielna korekta złożonego wniosku bez wcześniejszej informacji o takiej konieczności**):

- oczywiste błędy pisarskie i omyłki rachunkowe we wniosku i/lub w załącznikach,
- brak załączników.

W ramach oceny wniosku według warunków formalnych dokonana będzie weryfikacja spełnienia bądź niespełnienia danego warunku (tzw. ocena zero-jedynkowa). Jeżeli chociaż jedno kryterium formalne nie jest spełnione, a wniosek jest w tym zakresie możliwy do poprawy, NFOŚiGW wzywa elektronicznie Wnioskodawcę do dokonania uzupełnień lub przedstawienia wyjaśnień.

W trakcie oceny złożonego przez Wnioskodawcę wniosku możliwe jest jego jednokrotne uzupełnienie lub poprawienie w zakresie warunków formalnych, zgodnie z następującymi zasadami:

- a) w przypadku konieczności uzupełnień wniosku NFOŚiGW wzywa elektronicznie Wnioskodawcę do dokonania uzupełnień lub przedstawienia wyjaśnień. Wezwanie jest wysyłane na adres mailowy osoby do kontaktu, podany przez Wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie. Wezwanie będzie określać, które kryteria nie zostały spełnione oraz zawierać szczegółowe wskazanie zakresu niezgodności. Termin na uzupełnienie lub złożenie wyjaśnień wynosi 5 dni roboczych liczonych od dnia wysłania przez NFOŚiGW wezwania;
- b) w razie stwierdzenia oczywistej omyłki w zakresie spełniania warunków formalnych we wniosku NFOŚiGW poprawia tę omyłkę z urzędu, informując elektronicznie o tym Wnioskodawcę albo wzywa elektronicznie Wnioskodawcę do poprawienia oczywistej omyłki w terminie 5 dni roboczych liczonych od dnia wysłania przez NFOŚiGW wezwania.

Jeśli wyjaśnienia/uzupełnienia nie zostaną przekazane przez Wnioskodawcę w terminie określonym w Regulaminie naboru (Termin na uzupełnienie lub złożenie wyjaśnień wynosi 5 dni liczonych od dnia wysłania przez NFOŚiGW wezwania, z zastrzeżeniem § 5 pkt 5) wniosek zostanie odrzucony.

13.1.1 Kryteria oceny

Podstawą dla oceny wniosku będzie wniosek o dofinansowanie wraz z załącznikami.

Warunki administracyjne	
1. Wniosek został złożony w terminie określonym w ogłoszeniu o naborze.	Ocena się czy wniosek wpłynął w terminie określonym w tekście Ogłoszenia o naborze. Kryterium nie podlega procedurze uzupełnień.
2. Wniosek został złożony na właściwym formularzu w wymaganej formie.	Ocena się czy wniosek został złożony elektronicznie przy użyciu Generatora Wniosków o Dofinansowanie.
3. Wniosek został prawidłowo podpisany zgodnie z zasadami reprezentacji wnioskującego.	Ocena się czy wniosek został podpisany przez osobę upoważnioną.
4. Wniosek jest kompletny i posiada	Ocena się kompletność wniosku tj. czy wszystkie wymagane załączniki zostały dołączone do wniosku. Lista załączników jest

wymagane w ogłoszeniu załączniki.	załącznikiem do Ogłoszenia o naborze.
Warunki kwalifikacji	
5.1 Wnioskodawca mieści się w katalogu Beneficjentów określonym w ogłoszeniu o naborze	Ocenia się czy Wnioskodawca jest jednym z rodzajów wnioskodawców określonych w ogłoszeniu o naborze. Weryfikacja na podstawie dokumentów weryfikujących Wnioskodawcę, stanowiących załącznik do wniosku o dofinansowanie.
5.2 Wnioskodawca nie podlega wykluczeniu z dofinansowania na podstawie obowiązujących przepisów (np. ustawa o finansach publicznych).	Weryfikacja na podstawie oświadczenia wnioskodawcy, że Wnioskodawca, a jednocześnie wszyscy partnerzy, nie są wykluczeni z ubiegania się o dofinansowanie, tj. żaden zakaz dostępu do funduszy europejskich nie został wydany na podstawie odrębnych przepisów, takich jak: a) Artykuł. 207 ust. 4 ustawy z dnia 27.08.2009 o finansach publicznych (Dz. U. 2013 r. poz. 885 z późn. zm.).
6. Kwalifikowalność partnera projektu (jeśli dotyczy). Podmiot wskazany jako partner projektu mieści się w katalogu partnerów określonym w ogłoszeniu o naborze.	Ocenia się czy partner jest jednym z rodzajów partnerów określonych w ogłoszeniu o naborze. Weryfikacja na podstawie dokumentów weryfikujących partnera, stanowiących załącznik do wniosku o dofinansowanie.
7. Zgodność poziomu dofinansowania i wielkości wnioskowanego grantu we wniosku z zapisami Programu. Wnioskowany poziom oraz wartość dofinansowania projektu jest zgodna z ogłoszeniem o naborze	Ocenia się czy poziom i wysokość wnioskowanego dofinansowania są zgodne z poziomami określonymi w ogłoszeniu o naborze.
8. Kwalifikowalność okresu realizacji projektu. Data zakończenia realizacji projektu mieści się w okresie kwalifikowalności wskazanym w ogłoszeniu o naborze.	Ocenia się czy okres realizacji projektu mieści się w okresie kwalifikowalności określonym w ogłoszeniu o naborze. Ocenia się, czy harmonogram realizacji projektu nie wykracza poza ostateczny poza ostateczny termin kwalifikowalności wydatków, tj. 30 kwietnia 2024.
9. Liczba złożonych wniosków przez danego wnioskodawcę jest zgodna z ogłoszeniem o naborze	Ocenia się czy liczba wniosków o dofinansowanie złożonych przez Wnioskodawcę jest zgodna z ogłoszeniem o naborze ²⁰ .
10. Wywiązywanie się wnioskodawcy z zobowiązań publicznoprawnych W stosunku do wnioskodawcy nie wydano prawomocnego wyroku sądu lub ostatecznej decyzji administracyjnej o zaleganiu z uiszczaniem podatków, opłat lub składek na ubezpieczenia społeczne lub zdrowotne. Wnioskodawca nie zalega z opłacaniem podatków i opłat lokalnych, o których	Weryfikacja tego kryterium będzie oparta na oświadczeniu Wnioskodawcy.

²⁰ Wnioskodawca może złożyć więcej niż jeden wniosek w danym naborze, pod warunkiem, że wnioski składane są na różny zakres rzeczowy. W przeciwnym razie ocenie podlegać będzie wniosek, który ma wcześniejszą datę wpływu do NFOŚiGW.

mowa w ustawie z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1445).	
11. Brak podwójnego finansowania. projekt nie jest finansowany z innych źródeł pomocowych.	Ocenia się czy wniosek otrzymał dofinansowanie w ramach innych programów pomocowych. Weryfikacja tego kryterium będzie oparta na oświadczeniu Wnioskodawcy.
12. Trwałość projektu. Zapewnienie trwałości projektu.	Weryfikacja tego kryterium będzie oparta na oświadczeniu Wnioskodawcy.

13.1.2. Procedura odwoławcza od oceny formalnej

Jeżeli wniosek został oceniony negatywnie z powodu niespełnienia warunków formalnych, Wnioskodawcy przysługuje prawo skorzystania z procedury odwoławczej.

Instytucją odwoławczą rozpatrującą odwołania jest Krajowy Punkt Kontaktowy za pośrednictwem Ministerstwa Klimatu.

UWAGA:

Szczegóły dotyczące postępowania w ramach procedury odwoławczej zawarte zostały w dokumencie pt.: Wytyczne Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju w zakresie procedury naboru projektów konkursowych w ramach MF EOG na lata 2014-2021 oraz NMF na lata 2014-2021 dostępnym na stronie: <https://www.eog.gov.pl>

13.2. Ocena merytoryczna

Do oceny merytorycznej kierowane są wyłącznie wnioski pozytywnie ocenione pod względem warunków formalnych. Ocena merytoryczna jest dwustopniowa.

W ramach oceny kryteriów merytorycznych I stopnia dokonana będzie weryfikacja spełnienia bądź niespełnienia danego kryterium (tzw. ocena zero-jedynkowa). Jeżeli chociaż jedno kryterium merytoryczne I stopnia nie jest spełnione, a wniosek jest w tym zakresie możliwy do poprawy, NFOŚiGW wzywa elektronicznie Wnioskodawcę do dokonania uzupełnień lub przedstawienia wyjaśnień. Możliwe jest wyłącznie jednokrotne uzupełnienie złożonej dokumentacji wniosku. Wezwanie jest wysyłane na adres mailowy osoby do kontaktu, podany przez Wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie. Wezwanie określa, które kryteria nie zostały spełnione oraz zawiera szczegółowe wskazanie zakresu niezgodności. Termin na uzupełnienie lub złożenie wyjaśnień wynosi 5 dni liczonych od dnia wysłania przez NFOŚiGW wezwania.

Warunkiem pozytywnej oceny w oparciu o kryteria merytoryczne I stopnia jest spełnienie wszystkich kryteriów merytorycznych I stopnia. Jeżeli po uzupełnieniu wniosku w ramach procedury chociaż jedno kryterium merytoryczne I stopnia nie jest spełnione wniosek zostaje odrzucony. **Od wyników oceny merytorycznej I stopnia wnioskodawcy nie przysługuje odwołanie.**

Do oceny merytorycznej II stopnia kierowane są wyłącznie wnioski, które przeszły pozytywnie ocenę merytoryczną I stopnia. Ocena merytoryczna II stopnia jest oceną punktową. Punkty są przyznawane w zależności od stopnia spełnienia danego kryterium. Ocena dokonywana jest przez dwóch niezależnych i bezstronnych ekspertów zewnętrznych.

Podczas oceny merytorycznej II stopnia, w przypadku stwierdzenia nieścisłości lub braków we wniosku, gdy wniosek jest możliwy do poprawy NFOŚiGW wzywa elektronicznie Wnioskodawcę do dokonania uzupełnień lub przedstawienia wyjaśnień. Możliwe jest wyłącznie jednokrotne uzupełnienie złożonej dokumentacji wniosku. Wezwanie jest wysyłane na adres mailowy osoby do kontaktu, podany przez Wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie. Wezwanie jest formułowane przez NFOŚiGW na podstawie uwag zgłoszonych przez ekspertów oceniających dany wniosek. Wezwanie zawiera odniesienie do konkretnego kryterium/kryteriów oraz szczegółowe wskazanie zakresu niezgodności. Termin na uzupełnienie lub złożenie wyjaśnień wynosi 5 dni liczonych od dnia wysłania przez NFOŚiGW wezwania.

WAŻNE:

Podczas oceny merytorycznej, analogicznie jak w przypadku oceny formalnej, nie ma możliwości dokonania korekty wniosku bez wcześniejszego otrzymania informacji z NFOŚiGW o takiej konieczności. **Nie jest dopuszczalna autokorekta wniosku.**

13.2.1. Kryteria oceny merytorycznej I stopnia

Podstawą dla oceny wniosku będzie wniosek o dofinansowanie wraz z załącznikami.

Kryteria merytoryczne I stopnia (wspólne dla wszystkich Obszarów Programowych)	
1. Kwalifikowalność projektu.	Ocenia się czy założenia projektu odpowiadają katalogowi działań kwalifikowalnych, przedstawionemu w tekście ogłoszenia o naborze wniosków o dofinansowanie.
2. Dofinansowanie jest zgodne z przepisami o dopuszczalności pomocy publicznej.	Ocenia się prawidłowość odpowiedzi na pytanie, czy projekt podlega zasadom pomocy publicznej – tj. czy udzielenie wsparcia spełniałoby przesłanki, o których mowa w art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, a jeśli wsparcie stanowi pomoc, to czy jest ona zgodna z warunkami dopuszczalności pomocy publicznej określonymi w prawie
3. Ocena finansowa ²¹ - sytuacja finansowa wnioskodawcy (bieżąca i prognozowana), w tym analiza wykonalności i trwałości finansowej.	<u>Projekty nieinwestycyjne, inwestycyjne poniżej 5 mln zł</u> - weryfikacji podlega czy Wnioskodawca przedstawił: • potwierdzone, wiarygodne źródła współfinansowania projektu (jeśli dotyczy); Sposób weryfikacji: oświadczenia Wnioskodawcy w GWD. • możliwość ustanowienia zabezpieczenia finansowego (jeśli dotyczy). Sposób weryfikacji: Kryterium oceniane zgodnie z zapisami dokumentu "Zabezpieczanie wierzytelności NFOŚiGW wynikających z umów o dofinansowanie przedsięwzięć". <u>Projekty inwestycyjne powyżej 5 mln zł</u> - weryfikacji podlega: 1) zdolność wnioskodawcy do zapewnienia wykonalności i stabilności finansowej projektu na podstawie analizy sprawozdań finansowych i prognoz wnioskodawcy;

²¹ Pełna ocena finansowa dokonywana będzie jedynie w przypadku gdy: przedsięwzięcie będzie miało charakter inwestycyjny, zgodnie z definicją poniżej oraz gdy kwota dofinansowania projektu wynosić będzie powyżej 5 mln zł.

	2) poprawność założeń zastosowanych do analizy finansowej; 3) potwierdzone, wiarygodne źródła współfinansowania projektu (jeśli dotyczy); 4) możliwość ustanowienia zabezpieczenia finansowego (jeśli dotyczy).
4. Projekt zgodny jest z zasadami równego traktowania oraz niedyskryminacji, a jego realizacja ma pozytywny (lub przynajmniej neutralny) wpływ na przestrzeganie zasad dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz równości płci.	Ocena dotyczy zgodności projektu z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadą równości kobiet i mężczyzn. Ocena na podstawie oświadczenia Wnioskodawcy.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Przedsięwzięcie inwestycyjne:

Przez przedsięwzięcie inwestycyjne należy rozumieć przedsięwzięcie, w którym ponad **50% kosztów kwalifikowanych** stanowi koszt:

- środków trwałych, bądź ich ulepszenia polegającego w szczególności na zakupie, budowie, przebudowie, rozbudowie, rekonstrukcji, adaptacji lub modernizacji, rekultywacji, rewitalizacji, podsadzaniu, renaturyzacji,
- dostawy/zakupu/wytworzenia wyposażenia/usprzętowania lub
- wartości niematerialnych i prawnych, które będą wykorzystane do produkcji nowych lub ulepszonych produktów lub technologii

13.2.2. Kryteria oceny merytorycznej II stopnia

Kryteria szczegółowe do oceny wniosku aplikacyjnego wg kryteriów selekcji wraz z punktacją stanowią załącznik do poszczególnych ogłoszeń o naborze.

13.2.2.1. Nabór: Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w miastach

1. Kryterium wykonalności

1.1 Zdolność organizacyjna wnioskodawcy do realizacji projektu.

Ocenie podlega doświadczenie Wnioskodawcy w realizacji projektów.

Wnioskodawca otrzyma najwyższą liczbę punktów w przypadku wykazania się doświadczeniem w realizacji co najmniej trzech przedsięwzięć z obszaru programowego Klimat, których realizacja została zakończona w ciągu 5 lat do dnia złożenia wniosku aplikacyjnego.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **nie dyskwalifikuje** wniosku z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

1.2 Ocena ryzyk

W ramach kryterium ocenia się czy ryzyka, prawdopodobieństwo ich wystąpienia, możliwe konsekwencje oraz sposoby ich minimalizacji zostały dobrze określone.

Najwyższą liczbę punktów otrzyma Wnioskodawca, który prawidłowo określił i uzasadnił czynniki ryzyka wraz z ich znaczeniem oraz prawdopodobieństwem wystąpienia, a plan zarządzania i przeciwdziałania ryzykom w projekcie, które mogą negatywnie wpłynąć na projekt zawiera optymalne rozwiązania.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Rozwiązania:

- optymalne rozumie się rozwiązania zapewniające najskuteczniejszą minimalizację ryzyka do osiągnięcia efektów/ rezultatów projektu;
- opracowane w stopniu dostatecznym rozumie się rozwiązania minimalizujące wystąpienie ryzyka dobrane w stopniu wystarczającym do osiągnięcia efektów/ rezultatów projektu;
- opracowane w stopniu niedostatecznym rozumie się rozwiązania dobrane w stopniu nie wystarczającym do osiągnięcia efektów/ rezultatów projektu.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

Więcej informacji nt. sposobu przeprowadzania oceny ryzyka znajdą Państwo w rozdziale 11. Analiza ryzyka.

2. Kryterium efektywności kosztowej – planowane wydatki w odniesieniu do zadań projektu

2.1 Kwalifikowalność planowanych wydatków i poprawność szacowanych kosztów.

Ocenić podlega wysokość przedstawionych w kosztorysie projektu wydatków wynikających z obowiązujących cenników, ofert rynkowych dostawców i wykonawców, wydruków ze stron internetowych lub danych historycznych (zaczerpniętych z innych projektów, których realizacja została zakończona w ciągu 5 lat do dnia złożenia wniosku).

Najwyższą punktację otrzymują projekty, gdzie 100% wartości kosztów kwalifikowalnych zostało prawidłowo

oszacowanych (odchylenia od średnich wartości poszczególnych kosztów nie przekraczają 20%).

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

2.2 Racjonalność planowanych wydatków

W ramach kryterium oceniana jest racjonalność wydatków przedstawionych w projekcie.

Najwyższą punktacją otrzymają projekty, w których nakłady na realizację projektu są racjonalne, a stosunek kosztów do spodziewanych efektów/ rezultatów projektu wskazuje na wysoką efektywność kosztową.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Efektywność kosztowa:

„wysoka”- charakteryzuje się niskimi kosztami jednostkowymi możliwymi do osiągnięcia oczekiwanego efektu/ rezultatu projektu,

„dostateczna” - charakteryzuje się odbiegającymi lecz akceptowalnymi kosztami jednostkowymi możliwymi do osiągnięcia oczekiwanego efektu/ rezultatu projektu,

„niska”- charakteryzuje się nieracjonalnie wysokimi kosztami jednostkowymi możliwymi do osiągnięcia oczekiwanego efektu/ rezultatu projektu

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

3. Kryterium planowanego efektu ekologicznego (cel ogólny projektu)

3.1 Zgodność projektu z dokumentami strategicznymi

Ocenie podlega zgodność projektu z dokumentami strategicznymi - czy inwestycje/ działania przewidziane w projekcie wchodzą w zakres zadań przewidzianych do realizacji na podstawie np. Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 tzw. SPA2020, Programu Ograniczenia Niskiej Emisji (PONE), Planu Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN), Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe, Programu Ochrony Powietrza (POP), Polityki Ekologicznej Państwa do 2030 r. Zgodności działań/ inwestycji w projekcie z dokumentami strategicznymi będzie przedmiotem oceny eksperta, który może wskazać działania/ inwestycje lub ich część jako niekwalifikowalne w przypadku, gdy będą rozbieżne z dokumentami strategicznymi.

Najwyższą punktację otrzymają projekty, których potrzeba realizacji jest zgodna z dokumentami strategicznymi UE, krajowymi, lokalnymi.

UWAGA!: Ze względu na fakt, że najwięcej punktów otrzymają projekty łączące działania adaptacyjne oraz mitygacyjne, zasadne będzie przywołanie dokumentów strategicznych z obejmujących obydwie te aspekty.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

3.2 Zgodność planów adaptacji do zmian klimatu dla miast o liczbie mieszkańców poniżej 90 tys. z Podręcznikiem adaptacji dla miast – wytycznymi do przygotowania Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu (jeśli dotyczy)

W ramach kryterium oceniana jest zgodność planu adaptacji do zmian klimatu dla miast o liczbie mieszkańców poniżej 90 tys. z Podręcznikiem adaptacji dla miast (wytyczne MŚ) (jeśli dotyczy).

UWAGA!: Posiadanie planu adaptacji do zmian klimatu nie jest obowiązkowe. W przypadku, gdy dany dokument został sporządzony wnioskodawca może otrzymać dodatkowe punkty.

Najwyższą liczbę punktów otrzyma projekt zawierający wszystkie niezbędne elementy z wytycznych.

Kryterium opisuje preferowane elementy jakie powinny znaleźć się w miejskich planach adaptacji do zmian klimatu dla miast poniżej 90 tys. mieszkańców składających się na projekt, aby zawartość planów adaptacji była wyczerpująca, właściwa oraz zgodna z celami polityki UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu

Opracowanie (plan adaptacji do zmian klimatu dla miasta) zawiera/obejmuje następujące elementy:

1. ocenę podatności na czynniki klimatyczne, a w tym analizę wrażliwości,
2. analizę opcji adaptacyjnych,
3. ocenę opcji adaptacyjnych,
4. wybór opcji adaptacyjnych,
5. działania monitoringowe i ewaluację działań adaptacyjnych.

Ocena przeprowadzana jest zgodnie z Podręcznikiem adaptacji dla miast – wytycznymi do przygotowania Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu, dostępnym pod adresem <http://klimada.mos.gov.pl/blog/2015/09/16/publikacja-podrecznika-adaptacji-dla-miast-przygotowanie-miejskich-planow-adaptacji/>

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **nie dyskwalifikuje** wniosku z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

3.3 Ocena gotowości do realizacji przyjętych działań

Ocenie podlega gotowość do realizacji przyjętych działań.

Najwyższą liczbę punktów otrzyma projekt posiadający wszystkie niezbędne pozwolenia i decyzje do realizacji przedsięwzięcia lub gdy realizacja projektu nie wymaga posiadania pozwolenia/ decyzji.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Poprzez % rozumie się wartość zadań inwestycyjnych posiadających pozwolenia na budowę/ decyzje o pozwoleniu na realizację inwestycji w stosunku do wartości wszystkich zadań wymagających pozwoleń na budowę/ decyzji o pozwoleniu na realizację inwestycji

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

3.4 Ocena zaplanowanych działań edukacyjno - informacyjnych pod kątem poziomu adekwatności i atrakcyjności zaproponowanych form, metod, narzędzi edukacyjnych do zidentyfikowanych potrzeb edukacyjnych, specyfiki grupy docelowej i tematyki projektu, w kontekście realizacji założonych celów edukacyjnych i osiągnięcia efektu ekologicznego

W ramach kryterium oceniane są działania edukacyjno – informacyjne.

Najwyższą liczbę punktów otrzyma projekt zawierający działania dopasowane do potrzeb edukacyjnych, tematyki projektu, grup docelowych oraz wszystkie zaplanowane działania tworzą logiczną i spójną całość i są niezbędne dla osiągnięcia założonego celu i efektu ekologicznego projektu.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Działania edukacyjno - informacyjne: działania mające na celu poszerzenie wiedzy społeczeństwa o problemie i sposobach jego rozwiązania za pośrednictwem:

- kampanii w mediach tradycyjnych i Internecie,
- działań aktywizujących społeczność np. imprezy edukacyjne, konkursy, oraz
- poprzez kształcenie i przekaz wiedzy w formie edukacji profilowanej np. konferencje, szkolenia i warsztaty, opracowanie i wydanie interaktywnych pomocy dydaktycznych

Współmierne: odpowiednie /adekwatne pod względem rodzajowym i jakościowym i proporcjonalne pod względem ilościowym.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

4. Kryterium wpływu na klimat i wkładu w osiągnięcie celów, rezultatów i wyników Programu

4.1 Liczba i wykonalność planowanych do wdrożenia działań (liczba aktywności) z zakresu adaptacji i mitygacji

Kryterium ocenia wpływ projektu na osiągnięcie celów, rezultatów i wyników Programu, w tym liczbę i wykonalność planowanych do wdrożenia działań z zakresu adaptacji i mitygacji.

Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty, które będą realizowały powyżej 12 działań adaptacyjnych i mitygacyjnych.

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) dyskwalifikuje wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Działania z zakresu adaptacji obejmują m.in.:

- działania z zakresu zielonej infrastruktury związane z rewitalizacją/stworzeniem systemu zieleni miejskiej oraz ze zwiększeniem powierzchni biologicznie czynnej, przykłady działań podano w tabeli poniżej
- działania z zakresu niebieskiej infrastruktury dotyczące systemu gospodarowania wodą, przykłady działań podano w tabeli poniżej

Działania z zakresu mitygacji obejmują m.in.:

- promowanie elektromobilności, w tym ustanawianie punktów ładowania (preferuje się, aby punkty ładowania zasilane były przez energię pochodzącą z OZE), stymulowanie udostępniania samochodów, promowanie jazdy na rowerze jako alternatywy dla samochodów, zwiększanie efektywności energetycznej i /lub udział odnawialnych źródeł energii wykorzystywanych do oświetlenia ulic, zwiększanie liczby drzew przy ulicach /szlakach komunikacyjnych, wprowadzanie zielonych ścian, w tym systemy nawadniania, promowanie zrównoważonej konsumpcji, zrównoważony rozwój miasta itp.
- działania z zakresu zielonej infrastruktury związane z rewitalizacją/stworzeniem systemu zieleni miejskiej oraz ze zwiększeniem powierzchni biologicznie czynnej w mieście, przykłady działań podano w tabeli poniżej

Działania z zakresu zielonej infrastruktury – związane z instalacją roślin w mieście:	Działania z zakresu niebieskiej infrastruktury – dotyczące systemu gospodarowania wodą:
Zakładanie zielonych dachów - dachy budynków pokryte roślinnością	Wprowadzenie małej retencji wodnej- • budowa niecek infiltracyjnych, studni chłonnych • budowa nawierzchni przepuszczalnych • budowa zbiorników podziemnych i naziemnych na wodę opadową • budowa zbiorników infiltracyjno – sedymentacyjnych • budowy stawów mokrych i suchych- zasilanych w okresie deszczów

	• budowa niecek, niecek chłonnych, rowów melioracyjnych • budowa ogrodów deszczowych
Zakładanie zielonych ścian - ogrody wertykalne, ściany budynków pokryte roślinnością	Wprowadzenie drenażu - elementy miejskiego systemu wodnego, których zadaniem jest odwadnianie/odprowadzanie wody deszczowej
Tworzenie/ rewitalizacja terenów zieleni, przywrócenie właściwego stanu obszarów zdegradowanych z uwzględnieniem funkcji rekreacyjnej - niezabudowane tereny miejskie pokryte roślinnością,	Renaturalizacja cieków wodnych - otwartych elementów wodnych w krajobrazie miasta z wodą płynącą, np. rzeki, strumieni
Wprowadzanie elementów zazieleniających obszary zabudowane - zielone podwórka, parki kieszonkowe, podwórce miejskie	Renaturalizacja zbiorników wodnych - otwartych elementów wodnych w krajobrazie miasta z wodą stojącą, np. oczek wodnych
Tworzenie obszarów bioretencji	

W przypadku dokonywania nasadzeń dobór roślin oraz drzew powinien być zgodny z technikami fitoremediacji polegającymi na oczyszczaniu zdegradowanego środowiska za pomocą roślin, np. stosowanie przy trasach komunikacyjnych odpowiednich gatunków drzew i krzewów pochłaniających zanieczyszczenia pyłowe, a także odpowiednich nieinwazyjnych roślin pod względem wymagań wodnych i miejsc nasadzeń. Niezależnie od liczby nasadzonych gatunków czynność nasadzenia jest traktowana jako jedno działanie.

Kwalifikowane i niekwalifikowane będą następujące działania, bezpośrednio powiązane funkcjonalnie²² /uzupełniające realizację działań adaptacyjnych/ mitygacyjnych/ informacyjno-edukacyjnych – patrz: pkt.6 Rodzaje wspieranych projektów

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wnioski z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

4.2 Liczba uczestników objętych dzianiami edukacyjnymi w ramach projektu

Ocenić podlega liczba uczestników objętych dzianiami edukacyjnymi w ramach projektu. Największą liczbę punktów otrzymują projekty, w których działania edukacyjne obejmą >20 tys.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wnioski z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

²² Powiązane funkcjonalnie tzn. spełniające wiele funkcji np.: przeciwpowodziowa, łagodząca skutki suszy, społeczna, zdrowotna, przyrodnicza, krajobrazowa i/ lub dostarczające szereg usług ekosystemowych np. podstawowa, zaopatrująca, regulująca, kulturowa

4.3 Liczba przeszkolonych ekspertów w ramach projektu

W kryterium oceniana jest liczba przeszkolonych ekspertów w ramach projektu

Największą liczbę punktów otrzymają projekty, gdzie przeszkolonych zostanie 5 i więcej ekspertów z zakresu zmian klimatu oraz sposobów łagodzenia i przystosowywania się do jego skutków

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Ekspert: to osoba, która w czynny sposób zajmuje się tematyką objętą projektem

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

4.4 Kompleksowość projektu

W kryterium oceniana jest kompleksowości projektu.

Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty zawierające 12 lub więcej działań z zakresu adaptacji i mitygacji oraz komponentu edukacyjnego oraz wskazano *ich wzajemne powiązanie*.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Kompleksowość: złożoność projektu, składającego się jednocześnie z działań z zakresu adaptacji i mitygacji oraz komponentu edukacyjnego.

5. Kryterium współpracy dwustronnej

5.1 Uczestnictwo partnerów z Norwegii, Islandii lub Liechtensteinu

Kryterium ocenia uczestnictwo partnerów z Norwegii, Islandii lub Liechtensteinu w realizacji projektu.

Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty zaplanowane do realizacji w partnerstwie z partnerem z Państw Darczyńców, tj. z Norwegii, Islandii lub Liechtensteinu, potwierdzone listem intencyjnym lub umową partnerską.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Partnerstwo - współpraca formalna, o długoterminowym charakterze przynajmniej na czas realizacji projektu, związana z podziałem zadań pomiędzy partnerów, udokumentowana listem intencyjnym lub umową partnerską.

Współpraca - współpraca nieformalna, o incydentalnym charakterze, nie związana bezpośrednio z podziałem zadań pomiędzy partnerów, udokumentowana innym dokumentem poświadczającym współpracę pomiędzy partnerami np. email.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **nie dyskwalifikuje** wniosku z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

13.2.2.2. Nabór: Prowadzenie przez szkoły działań podnoszących świadomość na temat łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków

1. Kryterium wykonalności

1.1 Zdolność organizacyjna wnioskodawcy do realizacji projektu

Ocenie podlega doświadczenie Wnioskodawcy oraz krajowego partnera/partnerów w realizacji projektów.

Wnioskodawca otrzyma najwyższą liczbę punktów w przypadku wykazania się swoim doświadczeniem jak również partnera projektu w realizacji co najmniej trzech przedsięwzięć z obszaru programowego Klimat, których realizacja została zakończona w ciągu 5 lat do dnia złożenia wniosku aplikacyjnego.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **nie dyskwalifikuje** wniosku z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

1.2 Ocena ryzyk

W ramach kryterium ocenia się czy ryzyka, prawdopodobieństwo ich wystąpienia, możliwe konsekwencje oraz sposoby ich minimalizacji zostały dobrze określone.

Najwyższą liczbę punktów otrzyma Wnioskodawca, który prawidłowo określił i uzasadnił czynniki ryzyka wraz z ich znaczeniem oraz prawdopodobieństwem wystąpienia a plan zarządzania i przeciwdziałania ryzykom w projekcie, które mogą negatywnie wpłynąć na projekt zawiera optymalne rozwiązania.

Więcej informacji nt. sposobu przeprowadzania oceny ryzyka znajdą Państwo w rozdziale 11. Analiza ryzyka.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

2. Kryterium zasadności

Cel realizacji projektu w świetle dokumentów strategicznych UE, krajowych i lokalnych

Ocenię podlega zgodność projektu z dokumentami strategicznymi - czy inwestycje/ działania przewidziane w projekcie wchodzi w zakres zadań przewidzianych do realizacji na podstawie np. np. Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Strategia UE w zakresie przystosowywania się do zmiany klimatu (2013), Plan ochrony klimatu do 2050 r., Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r., Strategia „Bezpieczeństwo energetyczne środowisko – perspektywa do 2020 r.), *Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 tzw. SPA2020*, Polityka Ekologiczna Państwa do 2030 r. Zgodności działań/ inwestycji w projekcie z dokumentami strategicznymi będzie przedmiotem oceny eksperta, który może wskazać działania/ inwestycje lub ich część jako niekwalifikowalne w przypadku, gdy będą rozbieżne z dokumentami strategicznymi.

Najwyższą punktację otrzymają projekty, których potrzeba realizacji jest zgodna z dokumentami strategicznymi UE, krajowymi, lokalnymi.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

3. Kryterium efektywności kosztowej – planowane wydatki w odniesieniu do zadań projektu

3.1 Kwalifikowalność planowanych wydatków i poprawność szacowanych kosztów

Ocenie podlega wysokość przedstawionych w kosztorysie projektu wydatków wynikających z obowiązujących cenników, ofert rynkowych dostawców i wykonawców, wydruków ze stron internetowych lub danych historycznych (zaczepniętych z innych projektów, których realizacja została zakończona w ciągu 5 lat do dnia złożenia wniosku).

Najwyższą punktacją otrzymają projekty, gdzie 100% wartości kosztów kwalifikowalnych zostało prawidłowo oszacowanych (odchylenia od średnich wartości poszczególnych kosztów nie przekraczają 20%).

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wnioski z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

3.2 Racjonalność planowanych wydatków

W ramach kryterium oceniana jest racjonalność wydatków przedstawionych w projekcie.

Najwyższą punktacją otrzymają projekty, w których nakłady na realizację projektu są racjonalne, a stosunek kosztów do spodziewanych efektów/ rezultatów projektu wskazuje na wysoką efektywność kosztową.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Efektywność kosztowa:

„wysoka”- charakteryzuje się najniższymi kosztami jednostkowymi możliwymi do osiągnięcia oczekiwanego efektu/ rezultatu projektu,

„dostateczna” -charakteryzuje się odbiegającymi lecz akceptowalnymi kosztami jednostkowymi możliwymi do osiągnięcia oczekiwanego efektu/ rezultatu projektu,

„niska”- charakteryzuje się najwyższymi kosztami jednostkowymi możliwymi do osiągnięcia oczekiwanego efektu/ rezultatu projektu

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wnioski z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

4. Kryterium planowanego efektu ekologicznego (cel ogólny projektu)

4.1 Liczba uczniów biorących czynny udział w projekcie

Kryterium ocenia liczbę uczniów biorących czynny udział w projekcie

Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty, w których czynny udział w realizacji projektu wynosi powyżej 300 uczniów.

Liczba uczestników będzie weryfikowana na podstawie oświadczenia Beneficjenta.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Czynny udział - rozumie się bezpośrednie uczestnictwo w działaniach projektu związanych z adaptacją i mitygacją, np. sadzenie roślin, zgodnie z BHP w szkole, a także działaniami edukacyjnymi i informacyjnymi, np. w formie konkursu lub warsztatu

Uczniowie - rozumie się dzieci realizujące obowiązek szkolny (dzieci i młodzież w wieku od 6 do 19 lat)

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

4.2 Ocena gotowości do realizacji przyjętych działań

Ocenie podlega gotowość do realizacji przyjętych działań.

Najwyższą liczbę punktów otrzyma projekt posiadający wszystkie niezbędne pozwolenia i decyzje do realizacji przedsięwzięcia lub gdy realizacja projektu nie wymaga posiadania pozwolenia/ decyzji.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Poprzez % rozumie się wartość zadań inwestycyjnych posiadających pozwolenia na budowę/ decyzje o pozwoleniu na realizację inwestycji w stosunku do wartości wszystkich zadań wymagających pozwoleń na budowę/ decyzji o pozwoleniu na realizację inwestycji

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **nie dyskwalifikuje** wniosku z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

5. Kryterium wpływu na środowisko i wkładu w osiągnięcie celu, rezultatu i wyników Programu**5.1 Liczba i wykonalność planowanych do wdrożenia typów działań adaptacyjnych i mitygacyjnych na terenie szkoły/ kampusu****WAŻNE:**

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

W kryterium oceniana jest liczba i wykonalność planowanych do wdrożenia typów działań adaptacyjnych i lub mitygacyjnych na terenie szkoły/ kampusu.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Działania z zakresu adaptacji obejmują m.in.:

- działania z zakresu zielonej infrastruktury związane z rewitalizacją/stworzeniem systemu zieleni miejskiej oraz ze zwiększeniem powierzchni biologicznie czynnej, przykłady działań podano w pkt.6 Rodzaje wspieranych projektów
- działania z zakresu niebieskiej infrastruktury dotyczące systemu gospodarowania wodą, przykłady działań w pkt.6 Rodzaje wspieranych projektów

Działania z zakresu mitygacji obejmują m.in.:

- promowanie jazdy na rowerze jako alternatywy dla samochodów, zwiększanie efektywności energetycznej i /lub udział odnawialnych źródeł energii wykorzystywanych do oświetlenia na terenie szkoły/ kampusu szkolnego, zwiększanie liczby drzew, wprowadzanie zielonych ścian, w tym systemy nawadniania, promowanie zrównoważonej konsumpcji, zrównoważonego rozwoju itp.
- działania z zakresu zielonej infrastruktury związane z rewitalizacją/stworzeniem systemu zieleni miejskiej oraz ze zwiększeniem powierzchni biologicznie czynnej w mieście, przykłady działań podano w tabeli poniżej

Działania edukacyjno – informacyjne: działania mające na celu poszerzenie wiedzy społeczeństwa na temat zmian klimatu m.in. za pośrednictwem kampanii w mediach tradycyjnych i Internecie, działań aktywizujących społeczność np. imprez edukacyjnych, konkursów, oraz poprzez kształcenie i przekaz wiedzy w formie edukacji profilowanej np. konferencje, szkolenia i warsztaty, opracowanie i wydanie interaktywnych pomocy

Wykonalność: dobór oraz realizacja działania w sposób możliwy do realizacji, rozwiązujący dany problem, przy danych uwarunkowaniach

Przykładowe działania adaptacyjne i mitygacyjne oraz przykładowe działania edukacyjno-informacyjne (powiązane tematycznie z wyżej wymienionymi działaniami adaptacyjnymi i mitygacyjnymi – patrz: pkt.6 Rodzaje wspieranych projektów

Kwalifikowane i niekwalifikowane będą następujące działania, bezpośrednio powiązane funkcjonalnie²³/uzupełniające realizację działań adaptacyjnych/ mitygacyjnych/ informacyjno-edukacyjnych – patrz: pkt.6 Rodzaje wspieranych projektów

Największą liczbę punktów otrzymają projekty zawierające powyżej 4 różnych działań adaptacyjnych i mitygacyjnych.

WAŻNE:

Wnioskodawco, zachęcamy do zapoznania się z przykładowymi publikacjami w ww. zakresie, np.:

<https://www.teraz-srodowisko.pl/media/pdf/aktualnosci/1576-Blekitne-aspekty-zielonej-infrastruktury.pdf>

http://www.arturowek.pl/userfiles/file/poradnik_woda_w_miescie.pdf

<https://sendzimir.org.pl/publikacje/broszury-instrukcyjne-dot-zwiekszenia-retencji-krajobrazowej/>

<https://www.mwik.bydgoszcz.pl/index.php/component/attachments/download/445>

<https://ramboll.com/-/media/4bbe54dd43b64f1bab07358f8568cfdd.pdf>

5.2 Przygotowanie oraz przeprowadzenie kampanii podnoszącej świadomość w zakresie zmian klimatu oraz zastosowanych działań adaptacyjnych i mitygacyjnych

Ocenia się przygotowanie oraz przeprowadzenia kampanii podnoszącej świadomość w zakresie zmian klimatu oraz zastosowanych działań adaptacyjnych/ mitygacyjnych.

Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty, których zasięg wyniesie powyżej 30 tys. osób.

Liczba osób do których dotarła kampania podnosząca świadomość w zakresie zmian klimatu będzie weryfikowana na podstawie oświadczenia Beneficjenta.

---

²³ Jw.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Kampania podnosząca świadomość - zestaw różnorodnych działań z zastosowaniem mediów, zaplanowanych w trakcie realizacji projektu, których celem jest wzrost wiedzy, zmiany myślenia, zachowania wobec zidentyfikowanego lokalnego problemu związanego z ochroną środowiska lub rozwiązanie lokalnego problemu związanego z ochroną środowiska określonej grupy docelowej." – przykłady działań możliwych do zrealizowania:

1. kampanie dot. łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków w mediach tradycyjnych i Internecie:
  - a. działania informacyjno-edukacyjne (np. artykuły) na szkolnych i lokalnych stronach internetowych,
  - b. działania informacyjno-edukacyjne (np. fanpage, posty promowane, kampanie bannerowe) w mediach społecznościowych,
  - c. spoty/filmy edukacyjne na youtube,
  - d. artykuły w szkolnych i lokalnych wydawnictwach prasowych (np. gazetkach szkolnych, lokalnej prasie)
  - e. kampanie plakatowe/outdoorowe na terenie szkoły i okolic
2. aktywizacja społeczności szkolnej i lokalnej poprzez bezpośrednie zaangażowanie w działania związane z łagodzeniem zmian klimatu i adaptacją do ich skutków
  - a. imprezy, festyny, happeningi, pikniki i akcje edukacyjne,
  - b. wystawy i konkursy upowszechniające wiedzę,
  - c. warsztaty (w tym terenowe),
  - d. spektakle edukacyjne
3. wsparcie i profesjonalizacja nauczycieli w zakresie nauczania o zmianach klimatu i adaptacji do ich skutków:
  - a. konferencje,
  - b. szkolenia,
  - c. warsztaty,
  - d. e-learning,
  - e. webinaria.
4. zakup, opracowanie, wydanie pomocy dydaktycznych dot. łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do ich skutków służących do przeprowadzenia działań wymienionych powyżej:
  - a. scenariusze lekcyjne i karty pracy
  - b. broszury edukacyjne,
  - c. gry edukacyjne,
  - d. urządzenia pomiarowe, zestawy i modele doświadczalne,
  - e. aplikacje, gry i programy interaktywne

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wnioszek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

5.3 Ocena rozpoznania zgodności kampanii podnoszącej świadomość z potrzebami grup docelowych

Ocenie podlega zgodność kampanii podnoszącej świadomość z potrzebami grup docelowych. Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty, w których kampania posiada kompleksowe działania, które zapewnią skuteczne dotarcie do określonej grupy docelowej.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Poprzez **skuteczne dotarcie** rozumie się **dobór najlepszych metod dotarcia do grupy docelowej** – wybrano atrakcyjne, kreatywne i nowoczesne metody, formy i narzędzia edukacyjne, które są odpowiednie i adekwatne do zidentyfikowanych potrzeb edukacyjnych, specyfiki grupy docelowej i tematyki projektu.

Poprzez **wystarczające dotarcie do wskazanej grupy docelowej** rozumie się **dobór metod dotarcia do grupy docelowej w stopniu dostatecznym**- wybrano standardowe metody, formy i narzędzia edukacyjne, które są w większości odpowiednie i adekwatne do zidentyfikowanych potrzeb edukacyjnych, specyfiki grupy docelowej i tematyki projektu.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

5.4 Kompleksowość projektu

W kryterium oceniana jest kompleksowości projektu.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Kompleksowość: złożoność projektu, składającego się jednocześnie z działań z zakresu adaptacji i mitygacji oraz komponentu edukacyjnego

Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty zawierające 12 lub więcej działań z zakresu adaptacji i mitygacji oraz komponentu edukacyjnego oraz wskazano *ich wzajemne powiązanie*.

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **dyskwalifikuje** wniosek z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

6. Kryterium współpracy dwustronnej

6.1 Uczestnictwo partnerów z Norwegii, Islandii lub Liechtensteinu

Kryterium ocenia uczestnictwo partnerów z Państw Darczyńców- tj. z Norwegii, Islandii lub Liechtensteinu, w realizacji projektu.

Najwyższą liczbę punktów otrzymają projekty zaplanowane do realizacji w partnerstwie z partnerem z Norwegii, Islandii lub Liechtensteinu potwierdzone listem intencyjnym lub umową partnerską.

WYJAŚNIENIE POJĘĆ:

Partnerstwo - współpraca formalna, o długoterminowym charakterze przynajmniej na czas realizacji projektu, związana z podziałem zadań pomiędzy partnerów, udokumentowana listem intencyjnym lub umową partnerską

Współpraca - współpraca nieformalna, o incydentalnym charakterze, nie związana bezpośrednio z podziałem zadań pomiędzy partnerów, udokumentowana innym dokumentem poświadczającym współpracę pomiędzy partnerami np. email

WAŻNE:

Niespełnienie powyższego kryterium (tj. 0 przyznanych punktów w powyższym kryterium) **nie dyskwalifikuje** wniosku z dalszej oceny, zgodnie z kryteriami będącymi załącznikiem do ogłoszenia o naborze.

13.2.3. Procedura odwoławcza od oceny merytorycznej

Odwołanie można składać jedynie od wyników oceny merytorycznej II stopnia, odwołanie od wyników oceny I stopnia nie przysługuje. Procedura odwoławcza jest jednoinstancyjna. Instytucją odwoławczą rozpatrującą odwołania od oceny merytorycznej II stopnia jest Ministerstwo Klimatu.

UWAGA:

Szczegóły dotyczące postępowania w ramach procedury odwoławczej są zawarte w *Regulaminie wniosków o dofinansowanie projektów w ramach Programu Operacyjnego pn.: „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021.*

Odwołanie Wnioskodawca wnosi na piśmie w terminie 5 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku oceny.

13.3. Wybór projektów do dofinansowania

Wybór Projektów do dofinansowania został opisany szczegółowo w *Regulaminie naboru wniosków o dofinansowanie projektów w ramach Programu „Środowisko, Energia i Zmiany Klimatu” ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2014-2021.*

1) Wnioski, które przeszły pozytywnie ocenę formalną i merytoryczną umieszczane są na liście projektów rekomendowanych do dofinansowania. NFOŚiGW sporządza projekt listy rankingowej projektów ocenionych pozytywnie, biorąc pod uwagę wyniki ocen dostarczone przez ekspertów zewnętrznych.

Wnioski zestawiane są w projekcie listy rankingowej w kolejności od najwyższej ocenionych do najniższej ocenionych według średniej arytmetycznej liczby punktów.

Uwaga: W celu umożliwienia jak najszybszego rozpoczęcia realizacji projektów Operator Programu może przyjąć listę przed zakończeniem procedury odwoławczej dla pozostałych wniosków, pod warunkiem pozostawienia rezerwy środków dla wszystkich wniosków, dla których trwa procedura odwoławcza. Aby określić wysokość rezerwy Operator bierze pod uwagę wnioskowane dofinansowanie we wszystkich projektach, które zostały odrzucone na etapie oceny merytorycznej. Po zakończeniu procedury odwoławczej dla tych wniosków, lista rankingowa (początkowa nieuwzględniająca projektów znajdujących się wciąż w trakcie procedury odwoławczej) może zostać zmodyfikowana poprzez dodanie do niej projektów, których odwołania zostały rozstrzygnięte pozytywnie i w efekcie projekty po ponownej ocenie spełniły kryteria naboru. W takiej sytuacji, uzupełniony projekt listy rankingowej ponownie przekazywany jest pod obrady Komitetu ds. Wyboru Projektów.

Uwaga: jeśli dla projektu zostało przyznane dofinansowanie to pozytywna decyzja w żadnym wypadku nie będzie cofnięta w sytuacji uzupełnienia listy rankingowej (Operator ustanowił bowiem rezerwę dla wniosków, dla których trwała procedura odwoławcza)

Dla pozostałych projektów, czyli tych dla których ocena merytoryczna zakończyła się wynikiem pozytywnym, zostanie ułożony projekt listy rankingowej.

2) Następnie projekt listy rankingowej zostaje przekazany pod obrady Komitetu ds. Wyboru Projektów. Jednocześnie projekt listy rankingowej przesyłany jest do Darczyńców. Projekty pod obrady Komitetu ds. Wyboru Projektów przedkładane są wraz z uzasadnieniem oraz zaleceniami dotyczącymi wybranych propozycji.

Po przeprowadzeniu analizy listy rankingowej, Komitet ds. Wyboru Projektów w uzasadnionych przypadkach może zmodyfikować jej treść – zmienić kolejność projektów kwalifikujących się do wsparcia. Jeśli ta modyfikacja prowadzi do odrzucenia projektu, dany Wnioskodawca jest powiadamiany o tym fakcie na piśmie i otrzymuje uzasadnienie odrzucenia.

3) W kolejnym kroku Komitet ds. Wyboru Projektów przedkłada Operatorowi Programu listę projektów rekomendowanych do dofinansowania. **Ostateczną decyzję o przyznaniu dofinansowania podejmuje Operator Programu (Ministerstwo Klimatu)**. Data wydania decyzji stanowi początkową datę kwalifikowania kosztów w projekcie.

Decyzja w sprawie przyznania dofinansowania nie stanowi decyzji administracyjnej i nie przysługują od niej środki odwoławcze.

4) Po podjęciu decyzji przez Operatora Programu NFOŚiGW informuje Wnioskodawców o wynikach procesu wyboru i publikuje wyniki na stronie internetowej Programu oraz zaprasza Wnioskodawców, którym przyznano dofinansowanie do podpisania umowy ws. projektu.

13.4. Lista rezerwowa

Lista rezerwowa zostaje utworzona, jeśli suma wnioskowanego dofinansowania na projekty, które przeszły pozytywnie ocenę przekracza dostępną alokację. Projekty dzielone są wtedy na podstawowe i rezerwowe. Projekt listy rankingowej przekazywany pod obrady Komitetu ds. Wyboru Projektów uwzględnia również projekty rezerwowe.

W przypadku powstania wolnych środków, projekt rezerwowi, który uzyskał najwyższą liczbę punktów otrzymuje status projektu podstawowego.

W przypadku, gdy wartość wnioskowanego dofinansowania ostatniego z projektów podstawowych przekracza alokację dostępną dla konkursu, Wnioskodawca proszony jest pisemnie o wyrażenie zgody na realizację projektu przy obniżonym dofinansowaniu. W przypadku powstania wolnej kwoty, w pierwszej kolejności jest ona przekazywana dla tego projektu do pełnej wysokości wnioskowanego dofinansowania, o czym informuje się Wnioskodawcę w ww. piśmie. W przypadku, gdy Wnioskodawca nie wyrazi zgody na realizację projektu przy obniżonym dofinansowaniu, to przedmiotowa propozycja składana jest kolejnemu Wnioskodawcy na liście.

Lista projektów, którym przyznano dofinansowanie wraz z dostępną alokacją jest publikowana na stronie internetowej NFOŚiGW oraz Ministerstwa Klimatu w ciągu 7 dni od wydania decyzji o dofinansowaniu na rzecz projektów. Wnioskodawcy, którym przyznano dofinansowanie, zostaną poinformowani przez NFOŚiGW o przyznaniu dotacji i zaproszeni do podpisania umowy w sprawie projektu.

14. Umowa w sprawie projektu

Dla projektów, które uzyskały pozytywną decyzję o dofinansowaniu, NFOŚiGW przygotowuje w języku polskim umowę w sprawie dofinansowania projektu.

Zobowiązanie NFOŚiGW powstaje w dniu zawarcia umowy, ustalającej warunki dofinansowania dla projektu oraz prawa i obowiązki stron.

15. System płatności

Każdy Beneficjent będzie mógł otrzymać dofinansowanie na rzecz projektu w formie:

- zaliczek,
- refundacji,
- płatności końcowej,

zgodnie z art. 9.1.7 Regulacji.

Zaliczki i płatności okresowe stanowią do 90% całkowitej kwoty dotacji na projekt. Pozostałe 10 % całkowitej kwoty dotacji zostanie wypłacone po akceptacji raportu końcowego z realizacji projektu.

Pierwsza zaliczka zostanie wypłacona Beneficjentowi na podstawie zawartej umowy w sprawie projektu oraz złożonego wniosku o zaliczkę (transzę zaliczki) w terminie 30 dni od daty złożenia wniosku o zaliczkę.

Wysokość pojedynczej transzy zaliczki nie może przekroczyć 40 % całkowitej kwoty dofinansowania projektu.

Kolejne zaliczki zostaną wypłacone w terminie 30 dni od daty akceptacji wniosku o płatność rozliczającego poprzednią transzę zaliczki lub jej zwrot.

Wypłata drugiej i kolejnych transz zaliczki jest uzależniona od rozliczenia kwoty stanowiącej nie mniej niż 70% łącznej kwoty dotychczas otrzymanych transz zaliczki.

Jako rozliczenie zaliczki/transzy zaliczki przyjmuje się:

- a) zwrot otrzymanej zaliczki/transzy zaliczki lub
- b) złożenie wniosku o płatność i wykazanie w nim wydatków kwalifikowanych obejmujących kwotę rozliczanej zaliczki/transzy zaliczki oraz kwotę odpowiadającego jej wkładu własnego, zgodnie z poziomem dofinansowania projektu.

Operator Programu może zdecydować o podziale płatności zaliczkowej na większą liczbę transz, zmniejszyć zaliczkę lub w ogóle nie wypłacić zaliczki na podstawie Harmonogramu Rzeczowo - Finansowego lub w oparciu o ocenę zdolności finansowej Beneficjenta.

WAŻNE:

Rozliczenie zaliczki jest możliwe tylko na podstawie wykazanych we wniosku o płatność kosztów bezpośrednich. Koszty pośrednie nie rozliczają zaliczki, będą przekazywane w formie refundacji jako płatność okresowa lub końcowa.

Termin zwrotu wydatków, rozliczenia i zwrotu niewykorzystanej zaliczki lub jej części zostanie określony w umowie w sprawie projektu.

Pozostała część środków będzie wypłacana Beneficjentowi w formie refundacji części poniesionych kosztów na podstawie zaakceptowanych wniosków o płatność.

W ramach realizacji każdego projektu przewiduje się również płatność końcową (kwota zatrzymana), która będzie wypłacana Beneficjentom po akceptacji sprawozdania końcowego.

Płatności okresowe oraz płatność końcowa zostaną wypłacone w terminie 30 dni od daty akceptacji wniosku o płatność/raportu końcowego.

16. Informacja i promocja

Korzystanie ze wsparcia Funduszy norweskich i EOG, związane jest z obowiązkiem informowania o tym fakcie. Informacje o dofinansowaniu powinny być podawane w trakcie realizacji projektu, przy okazji wszystkich działań informacyjnych i promocyjnych związanych z projektem.

Dokumenty przeznaczone do publikacji i dla uczestników projektów, miejsce realizacji projektu i strona internetowa (jeśli taka istnieje) powinny być oznakowane we właściwy sposób. W ten sposób inne osoby są informowane o otrzymaniu dofinansowania z Programu.

Takie działanie ma służyć zwiększeniu świadomości społecznej na temat istnienia Funduszy norweskich i EOG, ich celów, możliwości współpracy dwustronnej z podmiotami z Islandii, Liechtensteinu lub Norwegii oraz upowszechniać wiedzę na temat wdrażania, wyników i oddziaływania realizowanego projektu.

Beneficjenci zobowiązani są również do opracowania i wdrażania Planu Komunikacji, który jest obowiązkowym załącznikiem wniosku aplikacyjnego oraz raportowania Operatorowi, w jaki sposób wywiązują się z obowiązków informacyjno-promocyjnych.

Zgodnie z dokumentem stanowiącym Aneks nr 3 do Regulacji w sprawie wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG 2014-2021 i Norweskiego Mechanizmu Finansowego pn.: „Wymogi dotyczące Informacji i Komunikacji”, dostępnym na stronie <http://www.eog.gov.pl/strony/zapoznaj-sie-z-funduszami/podstawy-prawne/> poprawnie przygotowany Plan Komunikacji zawiera co najmniej:

- a) cele oraz grupy docelowe włączając interesariuszy szczebla krajowego, regionalnego i/lub lokalnego, jak również ogół społeczeństwa;
- b) strategię oraz treść działań informacyjno - komunikacyjnych, z uwzględnieniem harmonogramu, działań i narzędzi komunikacji, które we właściwy sposób podkreślają wartość dodaną oraz oddziaływanie wsparcia ze środków Funduszy norweskich i Funduszy EOG;
- c) przynajmniej trzy główne wydarzenia informacyjne dotyczące postępu w realizacji projektu, osiągnięć i rezultatów, takie jak seminarium i konferencja z podmiotami zainteresowanymi oraz konferencja prasowa lub inne wydarzenie prasowe, włączając w to wydarzenie otwierające projekt oraz wydarzenie zamykające. W przypadku projektów o wartości dofinansowania nie przekraczającej 500 000 EUR, dwa wydarzenia informacyjne są wystarczające i mogą one być realizowane na mniejszą skalę;
- d) działania mające na celu udostępnienie informacji o projekcie na stronie internetowej, na dedykowanej stronie internetowej lub na dedykowanych podstronach na istniejącej już stronie organizacji z linkami pomiędzy poszczególnymi stronami. Informacje o projekcie muszą być regularnie aktualizowane w języku (językach) Państwa Beneficjenta; Dla wszystkich projektów o minimalnej wartości dofinansowania w ramach Funduszy norweskich i Funduszy EOG wynoszącej 150 000 euro i/lub w których uczestniczy Partner projektu z Państwa Darczyńcy należy prowadzić podstrony internetowe poświęcone projektowi i zawierające informacje w języku angielskim, jak również w języku narodowym;
- e) strona internetowa zawiera informacje o projekcie, postępie wdrażania, osiągnięciach w jego realizacji, rezultatach projektu, informacje o współpracy z podmiotami z Państw-Darczyńców, zdjęcia, informacje kontaktowe, wyraźne odniesienie do Programu oraz Funduszy norweskich i Funduszy EOG;
- f) informacje o wydziałach oraz jednostkach administracyjnych odpowiedzialnych za realizację działań informacyjnych i promocyjnych wraz z danymi osoby do kontaktu;
- g) sposób ewaluacji działań informacyjno – komunikacyjnych pod kątem zwiększania ich widoczności oraz świadomości publicznej dotyczącej projektu, Funduszy norweskich i Funduszy EOG, ich celów i oddziaływania oraz roli Państw-Darczyńców.

Istnieje ponadto obowiązek umieszczenia tablicy informacyjnej w miejscu realizacji każdego przedsięwzięcia, w którym suma środków publicznych przeznaczonych na przedsięwzięcie przekracza 50 000 euro, a przedsięwzięcie dotyczy działań infrastrukturalnych lub budowlanych. Nie później niż sześć miesięcy od

zakończenia projektu, tablica informacyjna powinna zostać zastąpiona przez dostrzegalną i znaczących rozmiarów tablicę pamiątkową.

Szczegółowe zasady promocji i oznakowania projektów zostały opisane w podręczniku: „Komunikacja i identyfikacja wizualna. Fundusze EOG i fundusze norweskie 2014-2021”, dostępnym na stronie <http://www.eog.gov.pl/strony/zapoznaj-sie-z-funduszami/podstawy-prawne/>, natomiast wzory logotypów stosowanych przy oznakowaniu wszystkich materiałów promocyjnych są dostępne na stronie:

<https://eeagrants.org/resources/eea-and-norway-grants-logo-package>

17. Trwałość projektu

Zakończenie realizacji projektu nie oznacza jeszcze wypełnienia wszystkich obowiązków. Zgodnie z postanowieniami art. 8.14 Regulacji Beneficjent zachowa dofinansowanie z Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014 – 2021 tylko wtedy, gdy zachowana będzie trwałość projektu określona w umowie w sprawie projektu.

Jest to czas, w którym należy zachować w niezmienionej formie i wymiarze efekty projektu, których osiągnięcie zostało zadeklarowane we wniosku o dofinansowanie, to znaczy:

okres co najmniej 5 lat w przypadku projektów, które dotyczą inwestowania w nieruchomości i/lub grunt (w tym remonty), w przypadku pozostałych projektów z obszaru programowego Klimat - 3 lata, od zatwierdzenia przez Narodowy Fundusz raportu końcowego z realizacji Projektu – o ile przepisy pomocy publicznej nie stanowią inaczej.

Po zakończeniu projektu istnieje obowiązek przechowywania pełnej dokumentacji przez okres wskazany w umowie w sprawie projektu. Miejscem archiwizacji powinna być siedziba podmiotu, który realizował projekt. W okresie tym jest obowiązek udostępniania do wglądu dokumentacji przedstawicielom instytucji, która udzieliła wsparcia, Krajowemu Punktowi Kontaktowemu, a także przedstawicielom darczyńców – jeżeli zajdzie taka potrzeba.

18. Kontakt

Punktem informacyjnym dla obszaru programowego Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do ich skutków, są:

- Wydział Ochrony Przyrody w Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

- strona internetowa: <https://www.nfosigw.gov.pl/oferta-finansowania/srodki-norweskie/>
- e-mail: mfeog_klimat@nfosigw.gov.pl

- Departament Funduszy Ekologicznych w Ministerstwie Klimatu

- strona internetowa: <https://www.gov.pl/web/klimat/-program-srodowisko-energia-i-zmiany-klimatu>
- e-mail: mfeog@klimat.gov.pl